

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Dětská prostituce a její prevence

Child prostitution and its prevention

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Mgr. Tereza Cimrmanová, PhD.

Autor:

Bc. Tereza Formánková

Praha 2016

Poděkování

Děkuji vedoucí mé diplomové práce, paní Mgr. Tereze Cimrmannové, PhD., za cenné rady a důsledné vedení mé práce. Dále děkuji paní Bc. Petře Dvořákové z organizace Marita P. za čas, který věnovala odpovědím do mého rozhovoru a za poskytnutí kazuistiky klientky.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci „Dětská prostituce a její prevence“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V.....dne.....

podpis .....

Anotace

Diplomová práce s názvem *Dětská prostituce a její prevence* předkládá přehledovou studii o dětské prostituci. V práci se stručně věnuji komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí a podrobněji dětské prostituci. Dále v práci popisuji prevenci dětské prostituce, konkrétně primární, sekundární i terciární prevenci. V práci předkládám informace o sociální práci s dětskými prostitutky, metody sociální práce s dětskými prostitutky, možnosti terapie a jiné možnosti sociální práce s dětskými prostitutky. V diplomové práci uvádím také rozhovor s odborníkem a kazuistiku dívky, jež byla obětí dětské prostituce.

Annotation

This diploma thesis called *Child prostitution and its prevention* submits roundup study of prostitution of youth. In this diploma thesis I briefly consecrate at commercial sexual exploitation of children and narrowly I consecrate at prostitution of youth. I describe prevention of prostitution of youth, concretely primary, secondary and tertiary prevention. I describe social work with youth prostitutes, methods of social work, therapy and other possibilities of social work with youth prostitutes. In this diploma thesis I indicate an interview with an expert and a case study of a girl, who was a victim of prostitution of youth.

Klíčová slova

komerční sexuální zneužívání dětí, dětská prostituce, dětská pornografie, obchod s dětmi, sociální práce, metody sociální práce, prevence, primární prevence, sekundární prevence, terciární prevence.

Keywords

commercial sexual exploitation of children, prostitution of youth, child pornography, children trafficking, social work, methods of social work, prevention, primary prevention, secondary prevention, tertiary prevention.

Seznam zkratk

CSEC – Komerční sexuální zneužívání dětí

MPSV ČR – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

MV ČR – Ministerstvo vnitra České republiky

Obsah

Úvod	7
1. Dětská prostituce v kontextu komerčního sexuálního zneužívání dětí	8
1. 1 Dětská pornografie	9
1. 2 Obchodování s dětmi a sexuální turismus	10
1. 3 Dětská prostituce	11
1. 4 Formy dětské prostituce	15
1. 5 Oběti dětské prostituce	17
2. Prevence dětské prostituce	23
2. 1. Doporučení odborníků pro prevenci dětské prostituce	23
2. 2 Primární prevence	27
2. 2. 1 Nespecifická primární prevence	27
2. 2. 2 Specifická primární prevence	28
2. 3 Sekundární prevence	29
2. 4. Terciární prevence	29
3. Sociální práce s oběťmi dětské prostituce	30
3. 1. Role sociálního pracovníka při práci s oběťmi dětské prostituce	31
3. 2. Metody sociální práce s dětskými prostitutky	32
3. 3. Terapie obětí komerčního sexuálního zneužívání	34
3. 4. Jiné možnosti sociální práce s dětskými prostitutky	37
3. 5. Organizace, které poskytují sociální služby obětem dětské prostituce	39
4. Struktura šetření	41
4. 1. Rozhovor s odborníkem	41
4. 2. Případová kazuistika	45
5. Výsledky šetření a jejich interpretace	51
5. 1. Shrnutí	52
6. Diskuze	53
Závěr	56
Seznam odborné literatury	57
Summary	59

Úvod

Jako téma diplomové práce jsem si vybrala dětskou prostituci a její prevenci. Dětská prostituce je a vždy byla jednou z forem dětské práce a komerčního sexuálního zneužívání dětí. Dětské prostituty patří mezi vyhledávanou skupinu konzumentů prostituce. Konzumenti dětské prostituce zraňují ty, které bychom měli chránit – děti. Oběti nejen dětské prostituce, ale jakékoliv formy dětské práce si vytvářejí negativní pohled na svět, neboť byli zraněni těmi, kterým důvěřovali. Motivací k napsání diplomové práce s tímto tématem je fakt, že jsem se ve studiu o sexuální zneužívání dětí vždy zajímala a ráda bych s oběťmi dětské prostituce pracovala. Navíc literatura k tomuto tématu v České republice není tak rozsáhlá. Pokud je dětské prostituci věnována kniha, věnuje se jejímu popisu, ale není zde vymezená sociální práce s touto cílovou skupinou. Sociální práci s dětskými prostituty se proto věnuji ve druhé kapitole.

V práci se stručně věnuji ostatním formám komerčního sexuálního zneužívání, protože dětskou prostituci nelze posuzovat odděleně od ostatních forem. Ostatním formám komerčního sexuálního násilí na dětech se věnuji jen krátce, neboť přestože si téma jistě zaslouží více místa, v tomto případě přesahuje tematický rámec této práce. Formy komerčního sexuálního zneužívání jsou uvedeny v první kapitole. V této kapitole se věnuji také prevenci dětské prostituce, která je dle mého názoru nedílnou součástí sociální práce s dětskými prostituty. V první kapitole je také krátká podkapitola o dětské prostituci v České republice. Jedná se o shrnutí toho, co o tomto problému dokládají statistiky.

Cílem diplomové práce je předložit přehledovou studii o dětské prostituci a informace z odborné literatury ilustrovat pomocí kazuistiky a konzultací s odborníky. K dílčím cílům patří definice základních pojmů, zmapování současného stavu poznání v České republice, deskripce role sociálního pracovníka v práci s dětskými prostituty. Dílčím cílem praktické části je předložení praktických znalostí o sociální práci s dětskými prostituty, spolu s návrhy odborníků na prevenci dětské prostituce, neboť prevence je neoddělitelnou součástí sociální práce s touto cílovou skupinou.

1. Dětská prostituce v kontextu komerčního sexuálního zneužívání dětí

V této kapitole se věnuji komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí a dětské prostituci v kontextu komerčního sexuálního zneužívání dětí (dále jen CSEC). Tuto kapitolu zde uvádím proto, že dle mého názoru by v práci o dětské prostituci nemělo docházet k oddělení dalších forem CSEC.

„Komerční sexuální zneužívání dětí je použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely. Zahrnuje v sobě jak prvek zneužívání, tak prvek obchodu.“ (World Congress against commercial sexual exploitation of Children, 1996, sec. Cit., In Vaníčková, 2006, str. 11). Komerční sexuální zneužívání je vícerázovým aktem a činem několika pachatelů. Je to organizovaná síť zneuživatelů, kteří se podílejí na sexuálních aktivitách s dětmi. Může souviset s nuceným návykem na drogu. Je stejně nebezpečná jak pro dívky, tak pro chlapce (Vaníčková, 1997).

V roce 1996 se ve Stockholmu konal první kongres zabývající se problematikou CSEC. Účastnilo se ho více než 100 nevládních organizací a přibližně 130 zástupců vlád. Ustanovila se zde definice CSEC uváděná výše. Organizace ECPAT (*End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking Children for Sexual Purposes*) na pořádání kongresu měla hlavní zásluhu. Organizace se zabývá ochranou dětí před komerčním vykořisťováním v jihovýchodní Asii, Severní Americe, Evropě a Japonsku. (Milfait, 2008). Tento kongres uznal tři formy CSEC, jimiž se v práci zabývám; jde o dětskou prostituci, dětskou pornografii a obchodování s dětmi.

Zvláštní a poměrně novou formou CSEC je sexuální zneužívání přes webovou kameru. Oběti jsou většinou z jiné země, než je pachatel, jedná se většinou o dívky mezi 8 a 12 lety, které jsou v nouzi. Pachatel nabízí finanční či jinou odměnu za to, že oběť vidí živě a video si může také natáčet. Toto zneužívání probíhá přes programy s webovou kamerou. Oběti se před kamerou svlékají, ukazují pohlavní orgány, masturbují nebo mají pohlavní, orální či anální styk. Jedná se o formu na pomezí dětské prostituce a dětské pornografie. (Milfait, 2015). Mezi komerční sexuální zneužívání dětí se řadí kromě dětské prostituce také dětská pornografie, obchod s dětmi a sexuální turismus, kdy oběťmi jsou děti. Podoby CSEC jsou dyadické sexuální zneužívání, kde se objevuje vztah mezi zneuživatelem a zneužívaným. Další podobou je skupinový sex, kdy má

jeden pachatel více obětí nebo jedna oběť více zneuživatelů. Skupina dětí, která pravidelně navštěvuje pachatele, se nazývá sexuálním kroužkem. Při rituálním zneužívání je komerční sexuální zneužití dítěte spojeno s rituálními praktikami. Institucionální zneužití se objevuje v případě, že pachatel zneužívá svého postavení, při kterém přijde do kontaktu s dětmi a stávají se oběťmi CSEC.¹ Organizované zneužití je vlastně synonymem pro obchod s dětmi. (MPSV, 2009).

1. 1 Dětská pornografie

„Je definována jako jakýkoli zvukový nebo obrazový materiál, který používá děti v sexuálně implicitním kontextu.“ (Vaníčková, 2009 str. 33). Obrazová pornografie zobrazuje dítě při sexuální činnosti, ať už skutečné či simulované. Obrazová pornografie zahrnuje také vystavování pohlavních orgánů dítěte za účelem uspokojení uživatele. Dětskou pornografií se rozumí výroba, rozšiřování nebo používání výše uvedeného materiálu. Zvuková pornografie je používání zvukových prostředků užívajících dětský hlas, který může být skutečný i simulovaný, za účelem sexuálního uspokojení uživatele. Dětská pornografie má velký vliv na vstup dítěte do odvětví komerčního sexu. Dítě při sledování takového materiálu ztrácí zábrany a snižuje se jeho citlivost vůči sexuálnímu zneužití. Využívá se tedy nejen pro sexuální uspokojení uživatele, ale také pro přesvědčení dítěte ke vstupu na scénu komerčního sexu a pro odstranění zábran dítěte, které hodlá pachatel zneužít. (Vaníčková, 2006).

V České republice je trestné šíření i tvorba dětské pornografie. Nejčastějšími pachateli jsou pedofilně orientovaní jedinci, kteří dětskou pornografii distribuují a nevyrábějí, nebo dětskou pornografii vyrábějí i distribuují. Další skupinou jsou potom pachatelé, kteří takovéto materiály vytvářejí ve velkém měřítku a pro zisk. (MV ČR, 2006)

Materiály si pachatelé vyměňují po internetu. K takovému účelu existují speciální fóra a chatové místnosti. V chatových místnostech jsou získávány také děti, se kterými si pachatel vytvoří dobrý vztah, děti k němu získají důvěru a postupně dochází k fotografiím dětí ve spodním prádle. Za takové fotografie děti dostanou od pachatele předem dohodnutý finanční obnos. Postupně jsou děti přesvědčovány ke stále odvážnějším fotografiím, čímž se zvyšuje i obdržený finanční obnos. Děti jsou zneužité, protože sami neodhadnou rizika takového jednání. (MV ČR, 2006)

---

¹ Jako příklad lze uvést dětské tábory.

U obětí dětské pornografie se vyskytují těžké disociativní poruchy osobnosti a to častěji než u ostatních forem sexuálního násilí. Traumatizaci může také zesílit to, že děti jsou při pořizování pornografických materiálů nuceny, aby se smály, čímž vytvářejí dojem, že jim takováto činnost přináší radost. Jsou jim často podávány omamné a psychotropní látky, kvůli čemuž se stávají drogově závislými. Pachatelé děti pomocí materiálu často vydírají, děti mají strach, že budou odhaleny nebo získávají pocit viny, a proto jsou poté ochotnější ke stále častějšímu zneužívání. Děti jsou také nuceny ke zneužívání jiných dětí a tím roste pocit viny. Když děti dospějí do hranice trestní odpovědnosti, mají strach z odhalení a z obvinění ze spolupachatelství, a proto stále mlčí. Tím se stává vyšetřování i terapie takovýchto dětí mnohem obtížnější. (Milfait, 2008).

1. 2 Obchodování s dětmi a sexuální turismus

Faktory ovlivňující obchod s lidmi se nazývají push faktory a pull faktory. Push faktory jsou takové faktory, které nutí lidi hledat řešení své situace mimo svou vlast i za cenu vysokých rizik. Pull faktory způsobují, že cílové země přitahují migranty tím, že jim nabízejí možnost řešení své situace. Vzhledem k tomu, že je nedostatek legálních možností migrace, musí se migrující osoby spolehnout na zprostředkovatele, kteří znají cesty, jak se legálním způsobem úspěšně vyhnout. (Vaníčková, 2005).

Obchod s dětmi je globální problém, zasahuje země bohaté i chudé. Mezi jeho podoby se řadí pracovní vykořisťování, kde se jedná o práci na plantážích a v dolech, manipulaci s chemikáliemi a pesticidy nebo řízení nebezpečných strojů. Dále se mluví o zneužívání při práci v domácnosti. V tomto případě jsou rodiče nalákáni na slib snadného výděлку nebo možnost vzdělání dítěte. Dítěti jsou odebrány doklady totožnosti a stávají se tak závislými na svých vykořisťovatelích. Sexuální vykořisťování zahrnuje nevěstince, masážní salony, prostituční gangy nebo kluby se striptýzem a produkci pornografických materiálů. Děti jsou zneužívány také ve válečných konfliktech. Děti se přidávají kvůli chudobě nebo jsou uneseny. Jejich role se různí; může se jednat o bojovníky, posly, kuchaře nebo děti, které poskytují sexuální služby. Další z forem jsou ekonomické sňatky. Jedná se například o situaci, kdy je dívka považována za ekonomické břemeno a sňatek přinese rodině finance. To také zahrnuje poptávku starších mužů, hlavně v oblastech s vysokým rizikem nakažení virem HIV, po mladé nevěstě, která je panna. Dále se jedná o nezákonnou adopci, kdy matky z chudých zemí prodávají své děti. Někdy je kojenec hned po porodu prodán, zatímco

matce je oznámeno, že dítě se narodilo mrtvé. Objevuje se také zneužívání dětí při hrách a zábavě. Další z forem je obchod s lidskými orgány a poslední uváděnou formou je nucené žebření. (Milfait, 2008). Autor dále uvádí, že obchod s dětmi lze rozdělit také do kategorií dle věku. Objevuje se obchodování s dětmi do 12 let oběho pohlaví a to za účelem žebření, získání orgánů, adopce, prostituce a pornografie. Do druhé kategorie se řadí obchodování dívek starších třinácti let za účelem sexuálního vykořisťování. (Milfait, 2008). Kuplíři, které děti prodávají, mohou být intrafamiliární či extrafamiliární. Intrafamiliární forma se u nás objevuje zcela ojediněle, jedná se častěji o děti, které mají mentální či tělesné postižení, kvůli čemuž jsou závislí na osobách blízkých a snadněji se stávají obětmi obchodu. Forma extrafamiliární zahrnuje únos dítěte, prodej dítěte rodičem (který dítě prodá v dobré víře, že bude vyrůstat v lepších podmínkách). Častým případem je také situace, kdy mladí lidé ve věku mezi 15 – 18 lety odjíždí za prací do ciziny nalákáni slibem dobrého výdělku, na místě výkonu práce jim jsou však odebrány doklady, předložen účet o nákladech a povinnost jej zaplatit. (Vaníčková, 2005).

Mezi děti, které jsou náchylné k tomu, aby se staly oběťmi obchodu, patří děti ulice, děti z velmi chudých rodin, děti, jež zažily jakoukoliv formu násilí, děti s poruchou chování, děti z rodiny, kde rodič nebo rodiče trpí abúzem alkoholu či drog, děti s postižením a děti uprchlíků.

Sexuální turismus je definován jako „*aktivita cestovních kanceláří, které zprostředkovávají a nabízejí turistické zájezdové pobyty včetně sexuálních služeb.*“ (Vaníčková, 2005, str. 32).

1. 3 Dětská prostituce

Dětská prostituce je „*použití dítěte pro sexuální účely výměnou za peníze nebo za odměnu v naturáliích mezi dítětem, zákazníkem, prostředníkem nebo agentem, a jinými, kdo vydělávají na obchodu s dětmi pro tyto účely.*“ (Stockholmský světový kongres, 1996 sec. cit. in Bartoněk, 2012).

Prostituce v České republice není trestná, nicméně cokoli spojené s dětskou prostitucí v České republice trestné je. Jedná se o kuplířství, které je definováno jako svedení, najmutí, zjednání či zlákaní k prostituci. Kuplířství je definováno paragrafem 189 trestního zákoníku. Dále je trestné svádění k pohlavnímu styku nebo pohlavní zneužití, což je pohlavní styk s dítětem mladším 15 let, případně s dítětem mladším 18 let, pokud je dítě na pachateli závislé. Svádění k pohlavnímu styku definuje paragraf

202 trestního zákona č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů a pohlavní zneužití je vysvětleno v paragrafu 187 trestního zákoníku. (Zákon č. 40/2009 Sb. ve znění pozdějších předpisů). Národní akční plán o postihu pachatelů uvádí následující: „Z pohledu Policie ČR je odhalení a postih zákazníka nejobtížnější, neboť je z celého řetězce nejanonymnější, jeho účast v něm trvá relativně krátkou dobu a prokázání trestného činu vyžaduje složitější postupy vyšetřování včetně operativní techniky.“ (MV ČR, 2006, str. 19) Postih zákazníka je možný jen v případě, že zneužil osobu mladší 15 let (MV ČR, 2006). Úmluva o právech dítěte v článku 35 uvádí, že státy, které jsou součástí úmluvy, přijímají všechna dvoustranná, mnohostranná a nezbytná opatření k zabránění únosu, prodávání dětí a obchodování s dětmi. Článek 36 této úmluvy říká, že státy, jež jsou součástí úmluvy, chrání dítě před jakýmkoliv jiným vykořisťováním. Článek 34 jasně mluví o tom, že státy, jež jsou součástí úmluvy, dělají všechna nezbytná opatření pro ochranu dětí před prostitucí, pornografií a využívání a svádění dětí k jakékoli sexuální nezákonné činnosti. (Úmluva o právech dítěte, 1989).

Dětská prostituce může být samostatná, součástí pornografického průmyslu nebo součástí obchodu s dětmi. K prostituci může dítě přinutit osoba blízká, cizí osoba nebo se dítě prostituje kvůli své obživě, kvůli obživě rodiny nebo pro zábavu. (Vaníčková, 1997). Dětská prostituce dále může být organizovaná, kdy je do organizace zapojeno více osob, které dítě vytipují a přesvědčí k prostituci. Dle odhadu se u této formy jedná asi o 2 % případů, v rámci jedné organizace může být ale obchodováno tisíce dětí. Dětská prostituce rituální je komerční sexuální zneužívání dětí v rámci různých sekt a je spojeno s rituálními praktikami. Objevují se sadistické formy komerčního sexuálního zneužívání v rámci sekt. Také některé agentury, které jsou zaměřeny na pořádání oslav pro děti, děti zneužívají k ritualizaci sexu. Institucionální dětská prostituce se děje v případě, že osoby využívají systém svého institucionálního začlenění, které je opravňuje ke kontaktu s dětmi k organizování dětské prostituce. Jedná se o církevní organizace, katolické kláštery, dětské zájmové kroužky, tábory a podobně. Tato forma patří mezi nejrozšířenější a nejnebezpečnější formu dětské prostituce a to proto, že je založena na zneužití dětské důvěry. (Mansson, 2002 sec cit in Vaníčková, 1997).

Důležité je vědět, že dětská prostituce není a nemůže být dobrovolná. Toto je častým mýtem. Dítě je zneužité díky své nedospělosti a nevyzrálosti. Pachatel s dítětem často manipuluje. Manipulace může probíhat i nepřímou a to tak, že si to dítě zpočátku neuvědomí. (Bartoněk, 2012).

„Dětská prostituce je jednou z forem sociálně patologického chování dětí a mladistvých, která vzniká působením sociálních toxinů a často tvoří spojené nádoby s drogovou scénou. Společným jmenovatelem je emocionální traumatizace dětí a následná deprivace. S jistou nadsázkou lze konstatovat, že deprivanti plní ulice a jsou snadným úlovkem těch, kdo je chce využít ke svému prospěchu, obohacení či zábavě.“ (Vaníčková, str. 64 – 65, 2007).

Následky dětské prostituce se projevují v několika rovinách. V rovině fyzické se jedná především o sexuálně přenosné choroby, fyzické následky opakovaného znásilnění a nechtěné těhotenství. (Hanušová). Milfait dále uvádí nepřiměřený vývoj a sexualitu a ochranu před spontánními potraty. Objevují se záněty v oblasti pánve, mimoděložní těhotenství, sterilita. Takové následky jsou především proto, že dívky se často léčí samy. Také se vyskytuje dvakrát vyšší mortalita během těhotenství nebo porodu ve srovnání se ženami staršími 18 let. (Milfait, 2008). Finkelhor mluví o traumatogenní dynamice komerčního sexuálního zneužívání. Jedná se o traumatickou sexualizaci, která může vést k přeceňování sexu, problémům se sexuální identitou nebo vývoji averze vůči sexu. Další kategorií je stigmatizace, jež vede k syndromu poškozeného blaha. Tento syndrom je zodpovědný za pocity viny a zodpovědnosti za zneužití. Vede to k sebedestruktivnímu chování, sebepoškozování a suicidálnímu jednání, provokativnímu volání volajícím po potrestání. Třetí kategorií představuje zrada, která je základním poškozením a vytváří ztrátu důvěry v blízké, projevům vzteku a navazování nerovnoměrných vztahů. Bezmocnost je čtvrtou kategorií, která vede ke zvýšené touze po kontrole a může vést až k identifikaci s pachatelem. Projevuje se zvýšenou úzkostností, fobiemi, problémy se spánkem, poruchami příjmu potravy. (Finkelhor, sec cit in Vaníčková, 2006)

Ukazatelé sexuálního zneužívání se dělí na specifické a nespecifické. Specifické fyzické příznaky jsou takové, které může zjistit jakákoli blízká osoba oběti. Patří sem bolest při močení a defekaci, vaginální výtok, opakované vulvovaginitidy, opakované záněty urogenitálního traktu, hematomy, erytém na neobvyklých místech v oblasti genitálií, nevysvětlitelné poranění v oblasti genitálií, krvácení a zakrvácené spodní prádlo. Specifické fyzické příznaky může identifikovat jen lékař při vyšetření gynekologickém či urologickém. Konkrétně u těhotenství dívky a diagnózy sexuálně přenosné choroby u dítěte. Sexuálně přenosná choroba se může projevit v oblasti genitálu, anusu či úst. Druhá varianta je častější u CSEC. (Vaníčková, 2006)

Další příznaky se projevují v psychosociální rovině behaviorální. V sexuální rovině u dětí mladších 10 let se jedná o předčasné sexuální znalosti, v dětské kresbě explicitně vyvedené sexuální pohlavní znaky, sexuální interakce s dalšími osobami, sexuální interakce zahrnující zvířata nebo hračky, excesivní, opakovaná masturbace často se zasunováním předmětů, do vaginy nebo anusu. U starších dětí je to sexuální promiskuitní chování, sexuální stigmatizace s vrstevníky a dalšími lidmi v okolí, prostituce adolescentů. Mezi nesexuální behaviorální příznaky u dětí mladších 10 let se řadí problémy se spánkem, noční můry, enkopréza a enuréza, regresivní chování, sebedestruktivní chování, impulsivita, obtíže se soustředěním, odmítání zůstat o samotě a strach z domnělého zneužívatele a lidí mu podobných, kruté zacházení se zvířaty, změna rolí v rodině, uzavřenost a nenávisť, nedůvěra vůči dospělým, ztráta sebeúcty. U starších jsou takovéto příznaky následující: poruchy příjmu potravy, abúzus návykových látek, sebedestruktivní a suicidální chování, denní snění, absence snahy se změnit, deprese, sociální stažení a delikventní chování. (U. S. Department of Health and Human Services, 1993, Danzer, 2001, sec cit in Vaníčková, 2006).

V textu nezpracovávám klasifikaci pachatelů, neboť to přesahuje rámec této práce. Přesto zde v krátkosti uvádím, že pachateli mohou být jak osoby s parafilní sexuální orientací, tak osoby s neparafilní sexuální orientací. (Milfait, 2008). Vaníčková pachatele dělí na následující typy osob. Jedná se osoby s pedofilní orientací, které využívají všechny formy sexuální turistiky. Dále jsou to osoby zneužívající děti pro jejich dostupnost, mezi něž patří migrující pracovní síly, ale i sociálně dezintegrovaní jedinci, kteří si z finančních důvodů nemohou dovolit sex s dospělými. V zemích s vysokými sociálními rozdíly mohou být zneužívajícími osobami ti, kteří jsou ve společnosti vysoce privilegovaní. Do této skupiny patří také zneužívání při válečných konfliktech. Posledním typem jsou osoby zprostředkovávající prostituci a dobře z ní profitující, jako jsou kuplíři, převaděči, zaměstnanci hotelů, zábavních podniků, reklamních agentur, modelingových agentur a agentury, které nabízejí průvodcovské a společenské služby, organizaci oslav a brigád v zahraničí. (Vaníčková, 1997).

Zvláštní formou dětské prostituce je prostituce ve válečných konfliktech. Dívky v prostituci jsou prodávány do zahraničí; nejčastěji se to týká Bosny a Hercegoviny, Kosova a Makedonie. Obchodníky jsou spíše muži, existují ale i ženy, které pracovaly v prostituci a nyní se podílejí na obchodování dalších dívek. Milfait uvádí, že ve válečných konfliktech v Kambodži, na Srí Lance a ve Vietnamu vzrostl počet dětských prostitutů. (Milfait, 2008). Prostituce v dlužním otroctví je další formou komerčního

sexuálního zneužívání dětí. Prostitované dívky jsou kuplíři připraveny o pasy, drženy v dlužním otroctví a nuceny k poskytování sexuálních služeb. Mnohé dívky mající za to, že cestují do zemí západní Evropy za legální práci, jsou po cestě kuplíři znásilněny, zbaveny dokumentů, prodány a donuceny k prostituci. Dluh, který dívky u kuplířů mají, zahrnuje také cenu, za kterou byly koupeny a cestovní náklady. Dívky jsou prodávány dál, s nadějí, že dluh byl odpracován a dívky budou propuštěny, také s případným výdělkem. Dluh se ale často zvyšuje, například za ubytovací poplatky, za jídlo a oblečení či za porušení domovního řádu. Oběti takto utíkají před chudobou, nezaměstnaností a nízkými platy. (Milfait, 2008).

1.4 Formy dětské prostituce

Dětská prostituce je dle Vaníčkové dělena podle kritérií. První kritérium je vymezení toho, zda se jedná o formu čistou nebo o formu dětské prostituce spolu s dalšími aktivitami CSEC. Je to tedy o dětská prostituce, dětská prostituce jako součást pornografického průmyslu a dětská prostituce jako součást obchodu s dětmi. Druhé kritérium se odvíjí od faktu, zda je prostituce dobrovolná či nedobrovolná. Třetím kritériem je účel dětské prostituce, kam řadíme dětskou prostituci individuální, rituální a organizovanou.

U hotelové prostituce není klientela prostituujících zcela stabilní. Jsou na vysoké profesionální úrovni, na jejich práci se podílejí i recepční, taxikáři a další osoby. Klienti jsou obvykle cizinci. Prodávající se osoby jsou většinou dospělé ženy. Do kategorie bytové prostituce již můžeme zařadit také děti. Sex je většinou prováděn za přítomnosti třetí osoby v roli kuplíře, u dětí se většinou jedná o rodiče nebo sourozence. Ohroženou skupinou jsou děti s mentálním postižením, které jsou nabízené k sexu za úplatu. Barová prostituce je provozována nejčastěji v masážních salónech, sex barech a erotických salónech. Děti jsou velice častou obětí této formy především v jiných zemích. Často se jedná o cizince, kteří jsou ve zmíněných podnicích drženi násilně. (Vaníčková, 2005). Využívání chlapců v prostituci se dělí na heterosexuální a homosexuální prostituci. Sexuální orientace chlapců většinou nemá žádnou spojitost s druhem prostituce. Heterosexuální prostituce se odehrává především v bytech a v menší míře v salónech. Taková prostituce je buď organizovaná, nebo privátní. Specifické je zbavení panenství na objednávku. Chlapci je zapláceno za to, že má s dívkou – zákaznicí, její první sex. Homosexuální prostituce se dělí na salonní, pouliční a tzv. kept boys. Pouliční prostituti jsou většinou na autobusových zastávkách, na nádražích či v

obchodních domech. Kept boys jsou chlapci, kteří žijí delší dobu u jednoho zákazníka. Další formy homosexuální prostituce jsou tzv. rent-boys a call-boys, což jsou chlapci na telefonu. (Milfait, 2015).

Přestože se sama distancuji od termínu dobrovolná dětská prostituce, musím konstatovat, že autoři, ze kterých v práci čerpám, takovéto označení používají. Nejedná se ovšem o prostituci konanou z vlastní vůle, dítě je vždy zmanipulováno někým jiným, ať už přímo či nepřímo. Proto se ani ve své práci nevyhnu popisu oběti dětské prostituce, jež se do tohoto byznysu přidala tzv. dobrovolně. Důvodem k tomuto chování může být touha po drahých věcech, tedy chudoba dítěte a nemožnost koupit si stejné přepychové věci jako mají vrstevníci. Taková situace může vést až k šikaně. To ale není jediným důvodem. Dítě většinou má takové rodiče, jež nejsou schopni mu zařídit brigádu, nerozumí jeho přání a mají deficit v sociálních dovednostech a kreativitě. Dítě si sexuální aktivitu neužívá, skrývá to, ale vidina peněz a uznání umlčuje jeho svědomí. Druhým důvodem může být touha po dobrodružství, touha být jedinečný v okolí svých vrstevníků. Takové dítě je chudé emocionálně, sociálně a duchovně a má deficit v naplňování svých potřeb ze strany blízkých. Je třeba porozumět potřebě osobní a sociální identity, která se výrazně podílí na rozvoji sociálně patologických jevů. Pro některé děti je zájem zákazníka prvním zájmem jiné osoby a dítě tak využívá stále dalších projevů zájmu. (Vaníčková, 1997).

Dle Vaníčkové je dívčí prostituce nejvíce rozšířena na ulicích, v salonech a bytech. Dívky prostituující se na ulici jsou často na útěku z domova nebo z výchovného zařízení a je mezi nimi také hodně romských dívek. Mohou se pohybovat mezi delikventní subkulturou. Provozují spíše chráněný sex, ale mohou se setkat se zákazníkem, který takovýto sex odmítá a vyvine agresi, která vede k nechráněnému sexu. Takové dívky jsou proto zdrojem i objektem sexuálně přenosných chorob. Dívčí prostituce se objevuje jak ve velkých městech, tak v příhraničních oblastech, jako jsou Teplice nebo Cheb. U salonní prostituce jsou i dívky na hranici zletilosti. Tyto podniky jsou erotické masážní salony, ale existují také fitness centra a zařízení nabízející speciální masáže. Takové podniky mohou být až nadstandardní, na základě toho jsou poté stanoveny požadavky na vzhled a jazykové znalosti dívek. Mezi zákazníky jsou především podnikatelé. (sec cit Trávníčková, 1995 in Vaníčková, 1997).

Bytová prostituce zahrnuje nezletilé dívky a adolescentky. Některé studentky si takto přivydělávají na úhradu pronájmů a luxusního zboží. (Vaníčková, 1997)

1.5 Oběti dětské prostituce

Vaničková tvrdí, že základními rizikovými faktory jsou chudoba a osobní zkušenost se sexuálním neužitím. Ve světovém kontextu jsou dalšími riziky diskriminace a perzekuce, nerovné postavení dívek a chlapců ve společnosti, všechny formy interpersonálního a organizovaného násilí, dysfunkční a selhávající rodina, vzestup kriminality a nedostatečné naplňování práv dětí. (Vaničková, 24).

Rizikovými rodinami jsou podle Vaničkové takové rodiny, které nejsou schopny naplňovat rodičovskou roli zodpovědně a to z důvodu nemoci, patologické osobnosti, sociálních důvodů, abúzu alkoholu a jiných drog. Dále je to přítomnost jakékoli formy násilí v rodině a dlouhodobý stres v rodině. Riziková rodina nemá dostatečnou rodinnou strukturu, hranice či limity. Častá je sociální izolace rodiny nebo to, že je rodina součástí marginalizované skupiny. Riziková rodina také nedochází s dítětem na pravidelné preventivní prohlídky a toleruje záškoláctví dítěte. (Vaničková, 2005).

Rizikovými situacemi se myslí takové situace, kdy je dítě ohroženo komečným sexuálním zneužitím. Mezi tyto situace se řadí návštěva či použití veřejných toalet, návštěva bazénů a koupališť, hromadná doprava, pohyb dětí u škol, parků, útěk dítěte z domova či z ústavu a odjezd dítěte na brigádu v tuzemsku nebo zahraničí bez ověření důvěryhodnosti zprostředkovatele, nevhodné články v dětských časopisech, sexualizovaná reklama, nedostatečná ochrana webových stránek pro dospělé. (Vaničková, 2005).

Oběti dětské prostituce a CSEC obecně jsou vytipovány kuplíři, kteří se zaměřují na děti utíkající z domova, nebo na takové děti, které zažívají problémy v rodině. Využívají jejich potřebu citů, které jim v rodině schází. Děti jsou do prostředí prostituce vlákány v nákupních centrech, na ulici, při čekání na dopravu. Jedná se obvykle o děti, které nejsou viděny s rodiči. Pachatelé ale mohou být i rodinní příslušníci.

Oběti jsou velice traumatizované. Pachatelé využívají jejich důvěry, později k nátlaku využívají vyhrožování násilím, nebo násilí. To také způsobuje traumatizaci oběti. Přesvědčují oběti, že nemají věřit příslušníkům policie či sociálním pracovníkům. Tímto se oběť stává závislá na pachateli a je k němu také emocionálně připoutaná. To nastává poté, co pachatel oběť přesvědčí, že pouze on to s ní myslí dobře, že jí pomáhá, přičemž se opakuje série výhrůžek, násilí a přesvědčování o dobrém úmyslu. (Innocence Lost National Initiative, 2010). Traumatizující je také označování dívek v prostituci dle míst svého původu (pro příklad uvádím označení romských dívek jako „snědou mušli“,

dívky s asijským původem jsou označovány jako „masožravky“, ruské dívky jsou nazývány „Taťány“). O dětech se celkově mluví jako o „kouscích“ či „dárečcích“ a je využíváno oslovení bez jména dítěte. (Vaníčková, 1997).

Dle Vaníčkové jsou v České republice nuceny k prostituci rodinou častěji romské děti. O jiných etnických minoritách v ČR nemáme zprávy. (Vaníčková, 1997). Dle Vaníčkové existuje sedm identifikovaných typů dětských obětí. Řadí se sem traumatizované děti, jejichž účast je dobrovolná, a které se tím vyrovnávají s následky sexuálního zneužití. Dále sem patří děti, které jsou k prostituci přinuceny rodinou, Tyto děti jsou submisivní a snadno manipulovatelné, objevuje se u nich také stockholmský syndrom. Děti přinucené nepříbuznou osobou jsou důvěřivé, mají sníženou schopnost odhadnout riziko, nedostatečně naplněný volný čas a nižší sociální kompetence. Děti ulic jsou děti na útěku, které si prostitucí vydělávají na živobytí, a objevuje se u nich abúzus návykových látek. Děti se závislostí mají osobní zkušenost s násilím a jsou emocionálně deprivované. Oběti dětské prostituce mohou být ovlivněny vrstevníky, mají potřebu potvrzení vlastní identity, nepřiměřené sebevědomí a prostituují se za účelem ekonomického zisku. Posledním typem jsou děti se strategií zisku, které touží po nadstandardním životním stylu, jsou egocentrické, snaží se upoutat pozornost a mají chybnou volbu vzorů. (Vaníčková, 2009).

Národní akční plán boje proti komerčnímu sexuálnímu násilí na dětech MV ČR cituje organizaci UNICEF, kde jsou vymezeny ohrožené děti. Jedná se o děti bez formální identity. Takové děti nejsou po narození vůbec registrovány, nemají tedy přístup k životně důležité péči a službám státu, jako je vzdělávání, sociální ochrana nebo zdravotní péče. Například v jižní Asii je takových dětí 24 milionů, v subsaharské Africe je to 18 milionů dětí. Dále se jedná o děti bez rodiny a rodičovské péče, takové děti musejí často opustit školu a stávají se tak snadnými oběťmi vykořisťování. Nutno podotknout, že se jedná o děti především z rozvojových zemí. Další skupinou jsou děti, které jsou nuceny do dospělých rolí. Jedná se o dětské vojáky, provdané či oženěné děti a děti s rizikovou prací. Děti postižené chudobou jsou také jednou ze skupin ohrožených dětí. Děti diskriminované na základě pohlaví, příslušnosti k etniku či postižené jsou taktéž ohroženou skupinou. Nejedná se ale o děti pouze z rozvojových zemí, jsou to děti i ze zemí vyspělých. V tomto případě poptávka zvyšuje nabídku. Navíc ochrana práv dětí je ve vyspělých zemích taktéž nedokonalá.

Národní akční plán dále uvádí, že ve vyspělých zemích k násilí dochází také proto, že vztah k dětem je odosobněn, a to především modernizací. Stát není připraven

na to perfektně kontrolovat, jak jsou děti vychovávány. Dle mého názoru je ale v tomto případě třeba přihlížet také ke kulturním rozdílům a zvyklostem každé rodiny. Nelze přesně stanovit perfektní výchovu. Je ale možné, aby se společnost naučila přistupovat k dětem citlivě a stát byl připraven děti chránit. Tento akční plán dále dělí oběti CSEC do následujících kategorií. Příležitostné oběti definuje následovně. *„Děti poskytují sex za úplatu pouze příležitostně a dobrovolně, nejsou k tomu nikým nuceny. Pokládají to za snadný a relativně zábavný způsob přivýdělnku. Svým jednáním zpravidla nejsou nijak bezprostředně traumatizovány ani stigmatizovány, nicméně u nich může docházet k jistému „návyku“ na sexu, penězích a možná i některých emocích, které jejich chování provází. Tyto děti většinou pochází z dobrých, stabilních rodin, kde získané peníze dávají dítěti pocit jisté satisfakce a zvýšené prestiže z jejich nezávislosti.“* (MV ČR, 2006, str. 14). Nesouhlasím s tím, že dětská prostituce v jakékoliv formě může být dobrovolná. Už jen z toho důvodu, že děti nejsou právně zodpovědné a takové chování je tedy nepřipustné. Dobrovolná dětská prostituce není možná z důvodů, jež uvádím výše v kapitole 1. o dětské prostituci. Dítě je zkrátka vždy zneužito pro svou nevyzrálost a nedospělost a ze strany pachatelů dochází k manipulaci. Pravidelné oběti jsou takové děti, jež jsou prodávány jinou osobou nebo osobami. K poskytování sexuálních služeb jsou nuceny okolnostmi i kuplíři. U těchto dětí existuje svoboda pohybu a také jistá nezávislost. Tyto děti mají rozvinutá psychická traumata. Soustavné oběti jsou takové děti, které jsou zcela zotročené a zpravidla zbavené osobní svobody. Je s nimi zacházeno velice hrubě a jejich život je zcela v rukou pachatelů. (MV ČR, 2006).

Vstupní věk dívek do prostředí prostituce se pohybuje mezi 11 a 17 lety. Dívky v České republice jsou do prostituce často nuceny rodiči nebo rodinnými příslušníky nebo kamarádkami, které se již prostituuji. Dívky v pubertálním nebo postpubertálním věku se často na dráhu prostituce přidávají poté, co byly zneužity v předškolním či mladším školním věku. Mají pokřivený pohled na sexualitu, neumí chránit svůj osobní prostor, očekávají pozitivní prožitky, poté co se podřídí atakám či nabídkám mužů. Takové dívky se prostituuji v salonech, bytech nebo na ulici. (Milfait, 2015).

Milfait uvádí čtyři fáze naverbování dívky do prostředí prostituce. První fáze je zajištění ochrany. V této fázi dochází k naverbování, získání důvěry dívky, ovlivňování myšlení a názorů, vzbuzování zamilovanosti do kuplíře, který se navíc často vydává za přítele dívky a kupuje jí dárky. Druhou fází je vytvoření závislosti, kde je typické majetnické chování kuplíře a přivlastňování dívky, sociální izolace, změna jména,

přesvědčování na zrušení důležitých vazeb dívky s okolím. Třetí fáze představuje kontrolu. Jedná se o kontrolu oblečení, jídla a telefonů. Pokud kuplíř dívku uzná za neposlušnou, tak jí vyhrožuje, až týrá, a vyžaduje po dívce zkoušky lásky. Čtvrtou fází je totální dominance. Z dívky kuplíř vytvoří oběť, vyžaduje po ní sex zdarma kdykoliv a kdekoliv, a přesvědčuje ji, že lepší než návrat k rodině a předchozímu životu je provozovat sex za peníze. (Milfait, 2015). Vaníčková jako rizikové děti uvádí takové, které mají deficit v naplňování základních potřeb dětí, po čemž následuje emocionální deprivace. Dále uvádí osobní zkušenost se sexuálním zneužitím v dětství nebo osobní zkušenost s jinou formou násilí. Jedná se také o deficit vzdělání a sexuální výchovy v nejširším slova smyslu, sociální izolaci a následnou absenci kamarádů. Rizikovými dětmi jsou také ty, které pracují na ulici v neformálním sektoru, tedy myči oken, čističi bot, rozdavači reklam a děti žijící ve čtvrti nevěstinců a v blízkosti oblastí s vysokou koncentrací mužů bez závazků. (Vaníčková, 2006).

Milfait informuje o obětních typech dle pachatelů. To poskytuje nový zajímavý pohled na oběti dětské prostituce. Uvádí zde, že pachatelé si děti vybírají dle toho, jak jsou oblečené (blíže není rozvedeno) nebo dle toho, jak vypadají. To jsou děti, které se chovají velmi nevinně a důvěřivě, mají malou sebedůvěru, děti, které se cítí osamocené nebo emocionálně nejisté a také děti tělesně, duševně nebo duchovně zanedbané. Děti, které mají málo přátel, málo kontaktu, pozornosti, jsou také dle pachatelů obětními typy. Dítě, které má malé povědomí o sexualitě, sexuálním zneužívání, má narušené obranné mechanismy, což je jedním z faktorů, který může vést k sexuálnímu zneužití. Dalším faktorem je blízký vztah k pachateli. Dítě cítí k pachateli respekt, jelikož dospělá osoba má oprávnění k výchově a to přispívá k bezmoci dítěte. Tato bezmoc poté souvisí s nerespektováním práv dítěte. (Milfait, 2008).

Chlapci s prostitucí začínají většinou od 9 let, ale věk se v posledních době snižuje. S prostitucí končí většinou kolem 20. roku věku, kdy už nejsou pro zákazníky zajímaví. Většina chlapců žije v ústavních zařízeních, ti v rodině jsou potom z rozvrácené rodiny, z dysfunkční rodiny nebo oběti syndromu CAN. (Milfait, 2015). Vaníčková uvádí, že většina chlapců s homosexuální pouliční prostitucí začíná mezi 17 – 20 lety. Homosexuální chlapecká prostituce bývá spojena s užíváním návykových látek. (Vaníčková, 1997)

Pro oběť je typické naučené chování, které se projevuje v dospělosti. Milfait uvádí *„Chlapci sexuálně zneužití v předškolním či mladším školním věku se v dospělosti dopouštěli ve větší míře sexuálních ataků vůči svým dětem či dětem v blízkém okolí.*

Chlapci zneužití ve starším školním věku častěji vstupují do homoprostituce. Za zvláště rizikové lze označit jedince, kteří unikají z prostředí či situací, kde jim hrozí zneužití, a zapojí se do komerčního sexu, aby přežili na ulici. Do rizikové skupiny patří i chlapci sexuálně zneužití v raném dětství.“ (Milfait, 2015).

Míra závažnosti následků závisí na věku dítěte v době začátku sexuálního vykořisťování, době trvání, rozsahu ataků, vztahu k pachateli, míře násilí, pomoci dítěti po odhalení činu, způsobu a délce vyšetřování a na hodnocení situace v sociálním prostředí.

Mezi somatické následky se řadí těhotenství, sexuálně přenosné choroby, urogenitální záněty, zranění v genitální, anální či orální oblasti, bolesti hlavy a břicha, poruchy spánku, poruchy příjmu potravy, potraty. Mezi psychické následky se pak řadí fobie, sebedestruktivní chování, suicidální chování a sebepoškozování, deprese, poruchy identity, pocity bezmoci a zneužívání návykových látek. Mezi dlouhodobé následky patří posttraumatická stresová porucha, pocity méněcennosti, krize identity, stud a prázdnota, poruchy v sexuálním a reprodukčním zdraví, nedůvěra. (Milfait, 2015)

Je také nutné rozlišit děti s externalizujícím chováním a internalizovaným chováním. Externalizující chování je častější u chlapců. Mohou být agresivní, nepřátelští, destruktivní, provokativní, negativističtí a násilničtí. Chování nese znaky sexualizace a mohou mít sklony k mučení či zabíjení zvířat.

Internalizované chování se projevuje sklonem k izolaci a nekomunikaci. Objevují se úzkosti, negativní sebehodnocení, identifikace s rolí oběti. Opakovaně se dostávají do týrání a zneužívání. Vyskytují se somatické potíže, poruchy příjmu potravy, závislosti, sebepoškozování nebo suicidální tendence. (Milfait, 61).

Ukončení prostituce dívek je obvykle možné těmito způsoby. Po několika měsících je dívka už nezajímavá a prodána jinam. Dívka může mít též dle názoru kuplíře nízký výkon a v takovém případě bývá prodána dříve. Dívka může být také ukradena jinými kuplíři nebo prodána do zahraničí. Některým dívkám se podaří utéct, nebo oznámit svoji situaci na policii, případně je policií zadržena. Dalším způsobem ukončení prostituce může být pomoc od lékaře, kterého dítě navštíví.

Vyrovňovacími mechanismy těchto dětí může být abúzus návykových látek, materialistický či konzumní postoj k životu (kupování si drahého oblečení, elektroniky, atd.), oddělení problému od své osoby a popírání, racionalizace situace, namlouvání si, že je prostituování jen profese a nic jiného. (Delany and Cotterill, 2005).

2. Prevence dětské prostituce

Prevence se dle slovníku sociální práce dělí na prevenci primární, sekundární a terciární. (Matoušek, 2003). „*Ve vztahu k sociální práci je p. (myšleno prevence) souborem opatření, jimiž se předchází sociálnímu selhání, a to zejména těm typům selhání, které ohrožují základní hodnoty společnosti (kriminalita, prostituce, toxikomanie, xenofobie, rasismus, sociální parazitizmus, násilí, apod.)*“ (Matoušek, 2003, str. 164) Primární prevence představuje opatření zabráňující vzniku určitého patologického jevu. Sekundární prevence znamená opatření, jež zmenšují dopad již vzniklého patologického jevu. Zachycuje jev v počátku a brání v jeho dalším rozvoji. Terciární prevence se prolíná se sekundární viktimizací, jejímuž vzniku terciární prevence zabráňuje. Používá se u osob, u nichž byl tento jev právě zachycen. Weiss uvádí také pojem kvartální prevence, jenž umožňuje návrat dítěte zpět do rodiny, pokud z ní bylo odebráno. Kvartální prevence se zaměřuje na důsledky odebírání dětí z rodin a na nápravu těchto důsledků. Objevuje se především v anglosaské literatuře. (Weiss, 2005).

2. 1. Doporučení odborníků pro prevenci dětské prostituce

Vaničková uvádí, že základními východisky prevence je vytváření světa přátelského k dětem a ochrana a péče o bezpečnost dětí. Pro rodiče a blízké osoby představuje sedm rad, které v každodenním životě dítěte představují zájem a respekt a tím přispívají k prevenci komerčního sexuálního zneužívání dětí. Doporučuje každodenní komunikaci s dítětem, osobní seznámení se s přáteli dítěte a uložení kontaktů na ně. Dále uvádí nutný stálý kontakt s učitelem, který je zaměřený na chování dítěte a jeho případné změny, přiměřená očekávání od dítěte vzhledem k jeho věku a potřebám. Důležité je také mít pro dítě vždy čas a naučit se mu naslouchat, přesvědčit jej o pocitu důležitosti v našem světě. Doporučuje také naučit dítě říct si o pomoc a podporu a při podezření, že dítě udržuje rizikové kontakty, znát jména, místa schůzek, popis vzhledu. (Vaničková, 2007). Taková jsou doporučení Vaničkové pro práci rodičů a blízkých osob s dětmi. Prevence dětské prostituce ale spočívá v mnohem širším přístupu. Charta sexuálních práv upozorňuje na význam dodržování těchto práv, např. právo na svobodu, právo na autonomii, integritu a bezpečnost těla, právo na sexuální rovnost, právo na sexuální zdraví, právo na informace o lidské sexualitě, právo na dostatečnou sexuální výchovu, právo na soukromí a právo svobodné a zodpovědné

volby. Dětskou prostitucí dochází k porušení této charty. (Charta sexuálních práv, 1997, sec. cit. in Vaníčková, 2007). Všechna uvedená práva deklarují zdravý sexuální život jedince, který vede k celkově zdravému, plnohodnotnému a spokojenému životu. Vaníčková dále uvádí důležitou roli státu při podpoře rodin a rodičovství. Velice potřebná je včasná detekce rodin, které jsou ohrožené násilím a následná sanace těchto rodin. (Vaníčková, 2007). Sanace rodiny zahrnuje postupy podporující fungování rodiny, při nichž není někdo z rodiny vyčleňován, kvůli tomu, že někoho z rodiny ohrožuje nebo je sám ohrožen. (Matoušek, 2003). Vaníčková dále mluví o nejširším smyslu podpory rodiny a rodičovství. Konkrétně informuje o podpoře rodičovské dovolené, svépomocných mateřských klubů, nízkoprahových centrech pro rodinu, komunitní sítě psychosociálních zařízení pro rodiny a edukativních programů pro rodiny. Upozorňuje na nutnost vytvářet veřejně přístupná místa tak, aby byla přátelská k dětem a to tak, aby se dítě ohrožené CSEC mohlo bezpečně obrátit pro podporu. (Vaníčková, 2007).

Významnou součástí prevence je boj proti chudobě globální i chudobě jednotlivých rodin. Důležitý je též boj proti kulturní, emocionální a duchovní chudobě. Sem spadá nejen význam vzdělání dětí, ale i podpora všech forem umění. Vzdělané děti i vzdělané rodiny tak nebudou snadnými oběťmi komerčního sexuálního zneužívání. Neméně podstatnou součástí této prevence je také zvyšování citlivosti celé společnosti vůči komerčnímu sexuálnímu zneužívání dětí. Zvýšení citlivosti společnosti povede k včasné detekci a identifikaci ohrožených dětí. Vaníčková uvádí, že normou sexuálního chování v naší kultuře by měl být fakt, že si lidé nekupují sex. (Vaníčková, 2005). Takovýto názor ale vyžaduje kompletní změnu celé společnosti a já si nejsem jistá, zda by to bylo možné. Přesto by ale mělo být základním mottem sexuálního chování v naší kultuře to, že si lidé nekupují sex od dětí. Něco takového by mělo být považováno za něco nemyslitelného a odsouzeníhodného. Dokud to někteří lidé, například pachatelé či kuplíři, budou považovat za normální a budou to učit také děti, není uvěřitelné, že by se postoj další generace změnil. Podstatnou roli hrají v této oblasti média. Pokud budou přesná a korektní při prezentaci problému, mohou zamezit sociální traumatizaci dětí, sekundární viktimizaci a marginalizaci což také přispěje ke zvýšení citlivosti na tento problém. Vaníčková uvádí, že je vhodné se zaměřit především na sexuální turistiku a rizika komerčního sexu, protože empirické studie ukazují, že sexuální turisté vyhledávají děti, protože jsou levné a protože jsou přesvědčeni, že existuje pouze

minimální riziko nákazy sexuálně přenosnou chorobou. Takováto domněnka je ale falešná. (Vaníčková, 2007).

Nedílnou součástí prevence je kriminalizace všech forem komerčního sexuálního násilí na dětech. V České republice jsou trestné kuplířství a obchodování s dětmi, zákazníci ale trestaní nejsou. To je třeba změnit. Dle Vaníčkové by neměly být brány na zřetel polehčující okolnosti a měly by se využívat horní sazby penalizace. Tímto se také dává společnosti na vědomí, jaký postoj má stát k dětem a k jejich ochraně. (Vaníčková, 2007).

Při sexuálním zneužívání, i nekomerčním, se objevuje syndrom dětského přizpůsobení sexuálnímu zneužití, na který upozorňuje Vaníčková. Má pět fází. První fází je utajování, které je dáno závislostí dítěte na zneužívající osobě. Pachatel přiměje dítě zneužití prožívat jako společné tajemství, při jehož odhalení by ohrozilo dítě nebo člena rodiny. Dítěti se proto objevuje další zdroj strachu, a tím je vyzrazení. Přidává se tak k bolesti a rozpakům ze sexuální zkušenosti. Bezmocnost je druhou fází a ta je provázána s ambivalentním vztahem dítěte k pachateli. Vzhledem k tomu, že se jedná o osobu blízkou a dítě se proto nebrání tak, jak by ostatní očekávali. Věří tomu, že osoby, které je mají rády, by jim nikdy záměrně neublížili a dítě si přivlastňuje pocit selhání a tím se bezmocnost prohlubuje. Třetí fáze je svedení a přizpůsobení se. Tato fáze nastává, pokud se dítě ihned nesvěřilo a nevyhledalo pomoc. Dítě obviňuje samo sebe ze zneužívání, protože si vůbec nepřipustí, že někdo, koho má rád a kdo má rád jeho, se může chovat tak obłudně. Objevuje se rozštěpení reality, hysterický fenomén, delikvence, sociálně patologické chování, agrese, sebepoškozování, abúzus návykových látek. Opožděné, nepřesvědčivé a konfliktní odhalení je čtvrtou fází. Důvodem odhalení bývá spíše rodinný konflikt nebo snaha ochránit mladšího sourozence, který se často stane další obětí zneužívání. Dítě se po svěření často setká s nedůvěrou, odsouzením, obviňováním. Tento moment může vyústit v systémové násilí a sekundární viktimizaci. Pátou fází je odvolání výpovědi. Dítě, které není schopno unést prohlubující traumatizaci, často výpověď odvolá. Nutná je zde ochrana před sekundární viktimizací, která může vést až ke komerčnímu sexuálnímu zneužívání. (Vaníčková, 2007)

Akcí plán z kongresu ze Stockholmu k prevenci uvádí následující. Nutný je přístup dětí ke vzdělání, čímž se zlepší jejich sociální status. Dále je nutné zajištění základní zdravotní péče, výchovy a podpory rodin a dětí, které jsou vystaveny komerčnímu sexuálnímu zneužívání. Doporučuje také vzdělávání členů společnosti o právech dětí a škodlivých účinků CSEC. Další doporučení je podpora zodpovědných

sexuálních postojů a způsobů chování ve společnosti v souladu s vývojem dítěte, jeho důstojností a sebeúctou. V rodinné výchově je nutné podporovat práva dětí a rozvoj rodin se zvláštním zřetelem na zodpovědnost obou rodičů za své děti. Důležité je deklarovat stanovisko, že děti jsou lidské bytosti a ne spotřební předměty. Nutné je také prostřednictvím zaměstnanosti zmírňovat chudobu, která je častou příčinou CSEC. Nezbytné je provádění a zveřejňování důležitých zákonů, strategií a programů na ochranu dětí a také přezkoumání a reformy těchto opatření. Potřebná je mobilizace obchodního sektoru (včetně turistického odvětví) proti používání sítí a zařízení vykořisťovatelů. Je doporučeno také povzbuzovat mediální odborníky, aby vyvíjeli strategie, které uvádějí média jako nejlepší informační zdroj o komerčním sexuálním zneužívání dětí. V neposlední řadě je doporučena terapie osob zapletených do komerčního sexuálního vykořisťování dětí. Tedy osoby, jež tyto služby využívají, dále vykořisťovatele a kuplíře. Dále je nutné zajištění informací, vzdělávání, kampaní, terapie a programů pro tyto osoby by mohlo vést ke změně jejich chování.

Dále je důležitý rozvoj a ustanovování národních zákonů, aby došlo k trestní odpovědnosti těch, kteří nabízejí dětskou prostituci a těch, kteří tyto služby využívají.

Také je třeba pomocí zákonů a strategií takových, které dětské oběti ochrání před kriminalizací a zajistí jim řádnou terapii a pomoc v právní, zdravotnické i sociální oblasti. Pro děti, které unikají z prostředí komerčního sexuálního byznysu, je nutné zajistit ochranu před pachateli a stejnou ochranu je třeba zajistit pro osoby, které tyto děti chrání. Zvláštní důraz je třeba klást na ochranu před sekundární viktimizací, tedy takové jednání, které dětem při vyšetřování a soudním procesu zabráni znovuprožití traumatu. S tím souvisí také vzdělávání pracovníků bezpečnosti a spravedlnosti.

Pokud dítě onemocnělo sexuálně přenosnou chorobou, je nutné zajistit mu sociální, zdravotní a psychologické poradenství a léčbu s ohledem na ochranu jeho psychického zdraví. Je třeba podnikat účinná opatření proti opovrhování dětskými oběťmi a jejich rodinami. Sociální pracovníci poté zajišťují sociální rehabilitaci, tedy začlenění se zpět do společnosti, s ohledem na společenské normy, ale také s ohledem na kulturní a jiné zvyklosti a odlišnosti člověka. V neposlední řadě je třeba zajistit alternativní způsob výdělků pro rodinu. (Milfait, 2008).

Rozdělení formy poptávky po dětské prostituci může být nápomocné pro depistáž ohrožených či již zneužitých dětí. Dle Milfaita se dělí následovně. Primární neboli zákaznická poptávka je taková poptávka, která vychází od osob, jež aktivně či pasivně vyhledávají sexuální služby dětí. Odvozená neboli zprostředkovaná poptávka

pochází od osob, jež mají ze zneužití dítěte zisk. Mohou jimi být kuplíři nebo majitelé nevěstince, ale také členové rodiny a blízcí dítěte. Rodina a blízké osoby si v některých případech neuvědomují rizika spojená se zneužitím, berou to jako prostředek k přežití a možnost dítěte přispět do rodinného rozpočtu. V některých případech si ale rizika uvědomují a přesto tento čin podporují. Sexuální zneužití dítěte chápou pouze jako obchodní transakci. Další formou je předvídaná čili zpozorovaná poptávka. V tomto případě děti a jejich rodiny předpokládají, že poptávka existuje, že si dítě prostitucí určitým způsobem polepší, a že taková varianta je pro dítě lepší než život v chudobě. Rodina ani dítě nevědí, kde poptávka je, pouze si její existenci uvědomují. Oběť často přemluví jiná osoba nebo je přemluvena kuplířem. Takováto předpokládaná poptávka spouští celou událost. Umělá poptávka je příležitost těžít z motivace, která není definována jako poptávka. Ke zneužití může dojít, přestože si kupující původně na nic takového nemyslel. (Milfait, 2008).

Vhodnou technikou prevence jsou interaktivní hry, které působí na úrovni několika mechanismů. Tyto hry zvyšují senzibilizaci dětí vnímáním vlastních smyslových potřeb, informací, obav, pocitů, myšlenek a nápadů. Interaktivní hry také prohlubují odpovědnost za své chování a podporují uvědomění si možnosti volby ve svém chování. Hry dále učí smysluplně vyjadřovat pocity a vedou k uvědomění si vlastních motivů chování, skutečných cílů a hodnot. Vedou k akceptaci druhých dětí, k toleranci a respektu odlišnosti a učí, že nezávislost chování je dána svobodou rozhodování. Interaktivní hry rozvíjí osobnost dítěte, čímž vedou k ochraně před sociálně patologickými jevy. Použít se dají též v sekundární prevenci, kde jsou vhodné pro zvýšení sociálních kompetencí rizikových dětí a hrají důležitou roli při podpoře jejich nezdolnosti a houževnatosti. V terciární prevenci se interaktivní hry používají proti prohlubování traumatu dítěte a proti recidivě sociálně patologického chování. (Vaníčková, 2006).

2.2 Primární prevence dětské prostituce

Primární prevenci rozděluje Vaníčková na nespecifickou a specifickou. (Vaníčková, 2007). Obě formy jsou popsány v příslušných oddílech této podkapitoly.

2.2.1 Nespecifická primární prevence

Nespecifická primární prevence spočívá ve vytváření vhodného klimatu společnosti. V něm by měly být základními hodnotami úcta k lidskému životu, právům

a svobodě člověka. Na takovémto klimatu by se měli podílet všichni lidé. Nicméně stěžejním principem je vláda, která vytyčí určitý problém a věnuje se jeho řešení. Dětská práva a jejich postavení v komerčním sexuálním zneužívání by měla být každodenní součástí politických rozhodnutí a společnost by toto měla po politických představitelích požadovat. Organizace UNICEF považuje za důležitou součást nspecifické primární prevence následující kritéria. Zpráva je zaměřena na komerční vykořisťování dětí obecně, já vybírám kritéria vhodná pro komerční sexuální násilí na dětech. Prvním z kritérií je vytvořit adekvátní základnu pro politiku vedení a informovanosti, tedy informace o tom, které systémy sociální ochrany fungují a v jakých případech. Systém sociální ochrany musí být také citlivý k dětem. Programy prevence a ochrany by měly být zaměřeny na detaily případu a následky sexuálního vykořisťování dětí. Důležité je zaměřit se na obzvlášť zranitelné děti, tedy na děti, které nemají rodiče nebo nemají péči rodičů, děti z marginalizovaných etnických skupin, děti migrantů a děti z ekonomicky či sociálně vyloučených skupin. Všem těmto skupinám musí být věnována zvláštní pozornost při vytváření programů prevence a ochrany. Při vytváření preventivních strategií je nutné zohlednit děti se specifickými potřebami a děti, které žijí v odlehlých a vylidněných oblastech. (ILO, 2013).

Je nutné pamatovat také na bezpečný internet, ke kterému má mnoho dětí v dnešní době neustálý a nekontrolovaný přístup. Může dojít k anonymní online formě komerčního sexuálního zneužívání. Každý provozovatel internetu by měl mít vypracovaný etický kodex a provozní řád, jež budou respektovat práva dětí nejen dle Úmluvy o právech dětí. K tomu by mělo dojít pomocí vzdělávání. (Vaníčková, 2006). Je ale nutné, aby také rodiče byli v této oblasti vzděláni, jelikož ne každý provozovatel internetu o těchto problémech ví. V souvislosti s tím lze nastavit rodičovskou pojistku, kdy dítě nemá přístup na určité webové stránky. (ILO, 2013).

2.2.2 Specifická primární prevence

Představuje předávání informací jak laické, tak odborné veřejnosti. Patří sem vzdělávání na školách. To spočívá ve vzdělávání nejen žáků a studentů, ale také odborníků. Zahrnuje také vzájemné poznávání specifických kulturních odlišností a rituálů. Specifická primární prevence směřuje i k dospělým, které učí zodpovědné rodičovství, úctu k dětským právům, odpovědnost za něj a nutnost plnit základní dětské potřeby. (Weiss, sexuální zneužívání dětí). Velmi vhodnou metodou specifické primární prevence jsou programy zaměřené na snižování chudoby v rodinách, regionech, státech,

jelikož chudoba je jednou z příčin dětské prostituce. Dalším nástrojem primární prevence dětské prostituce jsou nízkoprahové programy, kam rodiny nebo děti přicházejí se svými problémy. Samozřejmostí je proškolenost pracovníků v oblasti komerčního sexuálního zneužívání dětí. Vaníčková informuje o důležitosti všech forem vzdělávání dětí tak, aby všechny děti měly základní teoretická vybavení. Důležité je specifické vzdělávání odborníků. Vhodné je propojit vzdělávání s problematikou lidských práv. Také upozorňuje na absolutní nevhodnost diskriminace v prevenci. Podstatné je též zohlednit genderovou rovnost, protože odbourávání typických rolí mužů a žen ve společnosti, zvyšování počtu žen ve vedoucích pozicích a v politickém a veřejném životě je významnou součástí prevence. Podstatné jsou programy zaměřené na snižování dlouhodobé nezaměstnanosti (Vaníčková, 2007). Zvyšování profesní připravenosti odborníků je dalším tématem pro specifickou primární prevenci. Řadí se sem odborná erudice z teoretického poznání a studia, osobnost odborníka a vyřešené osobní problémy, což je prevence přenosu. Vyřešené osobní problémy odborníka jsou velice důležitou součástí pro práci s komerčně sexuálně zneužitým dítětem. Dalším předpokladem je schopnost empatie, etická moudrost a vybavení sociálními kompetencemi. (Vaníčková, 2005). UNICEF uvádí také práci s rodinou, která zahrnuje pomoc s rodinnou ekonomikou. Doporučuje učit rodinu spořit peníze, aby se nedostali do situace, kdy nemají jinou možnost, než dítě prodávat. (ILO, 2013)

2.3. Sekundární prevence

Weiss uvádí, že sekundární prevence se objevuje u rodin, kde již mohlo dojít k nějakému sexuálnímu zneužití. Děti z dysfunkčních rodin mohou ohrožovat ostatní děti. Sekundární prevence učí, že nejlepší metodou je citlivá a rozumná diskuze rodičů s dětmi o problematice komerčního sexuálního zneužívání. (Weiss, 2005). Dle Vaníčkové má sekundární prevence stejné aktivity jako primární prevence, ale je zaměřená na vybranou cílovou skupinu. Jedná se o děti, které jsou vedeny v orgánu sociálně-právní ochrany dětí. To jsou děti se syndromem CAN, děti ulice, děti s rodiči po rozvodu, kdy se rozhoduje o uspořádání jejich péče a výchovy, děti s postižením, děti v ústavní výchově. Dále jsou to rizikové rodiny, tedy rodiny, v nichž se objevuje dlouhodobý stres, abúzus alkoholu a jiných návykových látek, nezaměstnanost, absence rodiče, chronická nemoc, osoba s postižením v rodině, emocionální chlad a zablokovaná komunikace v rodině, či domácí násilí. Třetí skupinou jsou děti, jež nedocházejí na

pravidelné lékařské preventivní prohlídky nebo lékaře velmi často mění. (Vaníčková, 2005).

2. 4. Terciární prevence

Terciární prevence je soubor opatření vedoucích k zastavení komerčního sexuálního zneužívání. Navazuje na ni také terapie a rehabilitace dítěte a vyloučení všech faktorů, které ke komerčnímu sexuálnímu zneužití vedly.

„Sem se řadí i tzv. kvartární prevence. Jedná se tu v podstatě o návrat dítěte zpět domů, jestliže v rámci ochrany a léčby dítěte bylo toto umístěno jinam. Zde je ovšem třeba uvést, že tento požadavek se objevuje především v anglosaské literatuře, kde význam a postavení biologické rodiny je zvláště zdůrazněn. Při osvětovém úsilí zaměřeném na informování nejširší veřejnosti musí být věnována též zvláštní pozornost odborné veřejnosti, ať již v kterékoli profesionální části péče o dítě a to na úrovni jak pregraduální, tak postgraduální...“ (Weiss, str. 164, 2005)

3. Sociální práce s dětskými prostitutky

Sociální pracovník se s obětí dětské prostituce může setkat především v domech na půl cesty, zařízeních pro krizovou pomoc či na linkách telefonické krizové pomoci, v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež, sociálních poradnách a v terapeutických komunitách.

Je nutné myslet na to, že dětská prostituce je součástí sociální subkultury. Děti, které jsou oběťmi komerčního sexuálního zneužívání, většinou sexuální byznys v dospělosti neopouštějí. Tento svět totiž dobře znají. Děti jsou sociálně stigmatizovány a viktimizovány, obtížně zvládají nadměrný stres a traumata a vytvářejí si obranné mechanismy, které jim pomáhají přežít. Uzavírají se do marginalizovaných komunit společnosti, kde je prostituční chování běžnou součástí života a jejich citlivost vůči komerčnímu sexuálnímu vykořisťování klesá. Dětská prostituce se jim jeví jako přirozená činnost. Dospělé osoby, jež byly oběťmi komerčního sexuálního násilí jako děti, se často stávají kuplíři dalších dětí. (Vaníčková, 2007).

Významným faktorem při práci s dětskými prostitutky je vědomí o provázanosti drogové a prostituční scény. Děje se tak také proto, že užití drog se používá jako donucovací prostředek k prostituci a děti jsou pod vlivem drogy více promiskuitní. Děti jsou také ochotny poskytovat sex pro získání peněz za další dávku drogy. Drogy v prostituční scéně se používají též na povzbuzení nebo potlačení bolesti. Toto je třeba zohlednit; sociální pracovník, který pracuje s dětskými prostitutky, by měl mít kompetence a vzdělání také pro práci s drogově závislými. Drogová závislost u dětských prostitutů je vysoce riziková též proto, že může dojít k participaci ruské mafie, jež v České republice hraje v obou obchodech významnou roli. Tyto děti jsou poté ohroženy sekundární viktimizací, zapojením do kriminality a také násilným trestným činem či vraždou. (Vaníčková, 2005).

Řada prostituujících dětí přechází na kriminální činnost a stávají se kuplíři dalších dětských prostitutů. Dětská prostituce se pojí s okrádáním zákazníků, vydíráním bohatých klientů a dealerstvím drog. (Vaníčková, 2005)

Při sociální práci s dětskými prostitutky se využívají různé techniky. Záleží na tom, zda se jedná o prevenci, která se dále rozvíjí v prevenci primární, sekundární a terciární. Sociální práce s touto cílovou skupinou se věnuje také krizové pomoci, psychosociální pomoci a doprovázení, konfrontaci, traumaterapeutickému přístupu a arteterapii. Sociální práce se v této oblasti věnuje jak jednotlivci, tak komunitě a

skupině. Traumaterapeutický přístup se využívá nejčastěji u osob s posttraumatickou stresovou poruchou. Využívá se v případech, že člověk traumatický zážitek nezpracoval, což se stává v hodně těžkých případech, například obětí sexuálního zneužívání. Nezpracovaný traumatický zážitek vede ke vzniku různých symptomů, ať somatických či psychických. V takovém přístupu se využívá zaměření na traumatický zážitek a poté zaměření pozornosti na bezpečnou představu. Jedna z technik traumaterapeutického přístupu je vystavení se věcem nebo lidem, kteří jsou spojeni s traumatem. To pomáhá lidem s PTSP předejít panickému záchvatu a naučí je to kontrolovat své emoce v případech, kdy jsou vystaveni objektům spojeným s traumatem. Je možné vystavit se traumatu skrz psaní nebo imaginaci. V tomto případě oběť píše nebo si představuje traumatickou vzpomínku a to tak dlouho, dokud necítí, že stres již není intenzivní a že vzpomínky jsou jen vzpomínky, ne opakující se trauma. Vystavení se in vivo představuje vystavení se situaci, jíž se oběť vyhýbala (například nakupování v obchodních domech). Opakované vystavení se této situaci vede oběť k uvědomění, že situace již není traumatizující nebo že nemusí vést k úzkosti. Terapie by měla vést také k asertivitě oběti. To znamená, že člověk je schopen vyjádřit své myšlenky, pocity a názory, ať již negativní nebo pozitivní, bez toho, aby se odvracel od ostatních. Učí jej, že je to bezpečné. Další technika je stopnutí nevhodných myšlenek, kdy se oběť naučí pomocí různých metod, zastavit nepříjemnou myšlenku související se zážitkem. Schopnost snížit napětí dodává oběti pocit a zkušenost kontroly, což vede k vymanění se z bezmocnosti. (Natal, 2005).

3.1 Role sociálního pracovníka při práci s oběťmi dětské prostituce

Organizace UNICEF pro sociální pracovníky pracujícími s dětmi, kteří jsou oběťmi sociální nespravedlnosti, zpracovala doporučení, které je určené i pro sociální pracovníky pracující s dětskými prostituty. Vzhledem k tomu, že policejní orgány a jiné orgány, které se zabývají kriminalitou, většinou nemají kapacitu na splnění podmínek proti sekundární viktimizaci, obviňování dětí a tak dále, je sociální pracovník nutnou součástí vyšetřování každého případu dětské prostituce. Pokud tento požadavek není splněn, dochází k již výše zmíněné sekundární viktimizaci a recidivě, přičemž dítě své chování nezmění. Nevhodným vyšetřováním se také podporuje takovéto jednání a dává se tím najevo všem dětem, že společnost dospělých tento problém přehlíží. Sociální pracovník by měl na základě těchto doporučení podporovat sociální změnu. Úsilí ke změně by mělo být založeno na příčinách fenoménu. Sociální pracovník by měl

být nápomocen při řešení problémů v lidských vztazích. Důležitou součástí je empowerment, tedy zplnomocňování osob, kteří u sociálního pracovníka hledají pomoc. Empowerment je vhodným protikladem k vytváření závislosti na pomáhající osobě. Sociální pracovník by měl své klienty učit sebehodnotě a sebeúctě. Při práci s orgány spravedlnosti má sociální pracovník tři možnosti. Může pracovat po boku orgánu spravedlnosti, ale nebýt na něm závislý. V tomto případě je sociální práce primární i sekundární prevencí. V primární prevenci je sociální pracovník k dispozici všem dětem a rodinám, kteří mají problémy. Sekundární prevence je poté zásadní v tom, že sociální pracovník aktivně vyhledává ohrožené rodiny a děti. Jsou to rodiny, jež jsou ohroženy intra familiárním násilím, delikvencí a zanedbáváním. Druhou možností je práce s orgánem spravedlnosti, pokud je zatčeno dítě, jež nedosáhlo minimální věkové hranice k vzetí do vazby, nebo nespáchalo trestný čin, ale je evidentně v ohrožení (například dítě bez domova, jež žije na ulici, či dítě, které uteklo z domova, atd.). Sociální práce zde poté opět funguje jako sekundární prevence. Úkolem sociálního pracovníka je ujistit se, že je o dítě v rodině dobře postaráno. Pokud tomu tak není, je třeba podniknout další kroky. Třetí možností je práce uvnitř orgánu spravedlnosti. To nastává po zatčení dítěte nebo při jeho výslechu. Sociální práce v této možnosti je velice komplexní, o dítě je třeba se postarat i po výslechu. (Cantwell, 2013).

Sociální pracovník by měl na oběti pohlížet jako na jedinečné osobnosti v kontextu kulturních odlišností, vrstevnického klimatu a respektovat jejich způsob vyjádření. Při práci s oběťmi dětské prostituce je vhodné používat jejich jazyk, kterému rozumějí, ne používat citace zákonů. Sociální pracovníci by měli s dětmi pracovat v rámci podrobné sekundární a terciární prevence. Při podezření na komerční sexuální zneužití dítěte je nutné vytvořit mu bezpečné prostředí a zabránit dalšímu zneužívání. Ideální je, když dítě má možnost alespoň krátkodobého ubytování přímo v organizaci. Sociální pracovník poté zkontaktuje dětskou krizovou linku a policii České republiky. Dále je doporučeno provést intervenci v rámci zachování duševního zdraví dítěte. Tedy vytvořit multidisciplinární tým lékařů, psychologů, pedagogů, právních odborníků a terapeutů. Sociální pracovník vytvoří sociální diagnózu oběti a na jejím základě se dále postupuje. Nutná je spolupráce s rodinou a resocializace dítěte. (MPSV, 2009).

3. 2. Metody sociální práce s oběťmi dětské prostituce

Sociální práce s dětskými prostitutky je rozdělená do tří metod. První z nich je streetwork, který se využívá pro depistáž ohrožených či již zneužitých dětí nebo pro

monitoring situace. Sociální pracovníci v terénu také často nabízejí kondomy nebo letáky o zdravotnické péči. Děti vědí, že pracovníci jsou v okolí a to jim dodává pocit bezpečí. Často je využívána jako první krok k další pomoci. Druhou metodou jsou v anglické literatuře tzv. drop in centra, u nás je nejvhodnějším ekvivalentem pravděpodobně nízkoprahový klub. Sociální pracovníci v těchto klubech nabízejí podporu bez nadměrných požadavků. Je to jedním z kroků k opuštění světa komerčního sexu. Třetí metodou jsou ubytovací zařízení, která nabízejí péči, podporu a bezpečí pro oběti komerčního sexuálního zneužívání. Zde se přechází také ke spolupráci s rodinou. Některé děti mohou na neobvyklé jednání dospělých reagovat násilím či agresí. Je nutné, aby sociální pracovník nikdy nedal dítěti najevo, že má pocit zklamání z jeho chování. To by mohlo vést k útěku a návratu do komerčního sexbyznysu. (Delaney and Cotterill, 2005).

Při zotavování se z takového traumatického zážitku nastávají tři fáze změny v chování. První fází je fáze líbánek, kdy se dítě cítí vděčné za pomoc a je velmi ochotné ke spolupráci. Tato fáze může trvat od 24 hodin do 3 týdnů. Druhá fáze, tzv. adjustace, trvá 3 – 9 týdnů a dítě je během ní konfrontováno s novým životem. Mohou se objevit nepříjemné emoce, se kterými dítě potřebuje pomoc. V této fázi může dítě odmítat autoritu dospělého, být frustrované, mít návaly vzteku, vyhrožovat odchodem, spát s rozsvícenými světly a věřit v to, že běžný život je hloupý. Fáze vyrovnání následuje většinou po několika měsících nebo i letech. Dítě je sebejistější a problémy v chování by měly pomalu mizet. Mohou se ovšem objevit i fáze nevýhodného chování, při nichž dítě testuje bezpečnost nového světa. Fáze stěhování nastává poté, co je uzdravení a vyrovnání se dítěte dokončeno. Dítě se stěhuje do nového bydliště nebo zpět do rodiny. V této fázi mohou nastat pocity úzkosti a některé nevhodné modely chování. Dítě se takto vyrovnává s pocity, které následují poté, co musí opustit své bezpečné místo. Tímto chováním si také vyvolává pocit kontroly nad situací. Pokud dítě utíká, říká si tím o pozornost pracovníka. Chce vědět, jak moc je pro něho důležitý. Dítě může také šikanovat ostatní děti, což mu dává pocit moci. Pokud dítě pláče, jasně tím chce vyjádřit, jak moc nešťastné a zraněné je. Pokud křičí, může tím poukazovat na to, že ho nikdo neposlouchá nebo se snaží přehlušit své pocity, aby si neuvědomovalo, jak moc je zranitelné. U dítěte se může objevit též sebepoškozování, čímž se snaží utišit psychickou bolest. Fyzickou bolestí vlastně přehluší bolest psychickou. Sebepoškozování také může být voláním o pozornost. Traumatizované dítě se také může zamykat ve svém pokoji, izolovat se od ostatních, nespolupracovat, kouřit,

flirtovat, mít výkyvy nálad nebo se chovat soutěživě ve styku s ostatními dětmi. Sociální pracovník by v těchto situacích měl chválit dítě, pokud se chová dobře a odměňovat ho. Vzhledem k tomu, že veškeré chování je volání o pozornost, je třeba dítě naučit, že pozornosti se mu bude dostávat při vhodném chování. Je nutné kritizovat špatné chování a ne osobu, která se tak chová. Sociální pracovník musí trvat na dodržování stanovených pravidel, neboť děti potřebují znát své hranice. Pokud dítě dostane nějaký úkol, který bude prospěšný i ostatním (například odnést nádoby po večeři), zvedne mu to sebevědomí a dítě si uvědomí svoji zodpovědnost. Sociální pracovník musí dětem naslouchat a být vždy ochoten vyslechnout si jejich příběh. Je to jednou z metod pro uzdravení. Při utváření zakázky je třeba dát dítěti na výběr a možnost rozhodnout se sám, co chce dokázat. Je třeba dítě naučit, že každý člověk dělá chyby a pokud dítě nějakou chybu udělá, nemění to nic na pracovníkově vztahu k němu. To se dítě také naučí, pokud pracovník svoji případnou chybu uzná a omluví se za ni. (Delaney and Cotterill, 2005).

Další vhodnou metodou sociální práce je streetwork neboli terénní sociální práce. Terénní sociální práci definuje paragraf 69 zákona o sociálních službách jako sociální službu zajišťující pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo jako prevenci sociálního vyloučení. Jsou poskytovány osobám, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy. Cílem služby je vyhledávat rizikové skupiny a zmírňovat rizika jejich způsobu života. Znakem této služby je jejich poskytování v přirozeném sociálním prostředí klienta. (Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů). Pracovníci by měli dětem poskytnout odborné sociální poradenství a poradenství v oblasti zdraví ve spojení s komerčním sexuálním zneužíváním. Dle Milfaita je potřeba také dostatečné finanční zabezpečení, aby zařízení mohli poskytnout informace o sexuálně přenosných chorobách a případně ochranu před těmito chorobami. (Milfait, 2008).

3. 3. Terapie komerčně sexuálně zneužitých dětí

Důležitou součástí terapie je také vzdělávání. Když pomineme vzdělání, jež zajistí škola, povinností sociálního pracovníka je dítě poučit o zdraví, sexuální výchově, hygieně, politické situaci (aby dítě vědělo, proč se prostituje, co je to chudoba a jak ovlivňuje jeho situace, genderové role,...). (Delaney and Cotterill, 2005). Vhodnou alternativní metodou vyrovnání se s traumatem je relaxace. Pracovník může nabídnout též možnost meditace či uklidňující rozhovor sám se sebou. V terapii komerčně

sexuálně zneužitých dětí je třeba pamatovat na fakt, že je nutné odstranit příčinu, zabránit stigmatizaci a reviktimizaci, a využít terapii k zásáhnutí ke zpracování traumatu, pochopení emocí a vlastního chování. (Vaníčková, 2006).

Vaníčková uvádí také význam komplexní pomoci sexuálně zneužitým dětem. Vhodné je vypracovat systém komplexní pomoci dětem sexuálně zneužitým, který bude odpovídat věkovým zvláštnostem dítěte a bude provázen podporou a terapií rodiny dítěte. Každý případ je individuální, ale pro všechny by měla být společná podpora a zachování osoby klíčové pro dítě a naplnění základní sociální potřeby podpory dítěte. Je to zásadní prvek v práci s komerčně sexuálně zneužitým dítětem, neboť může dojít k emocionálním problémům mezi dítětem a klíčovou osobou. Pachatelem může být osoba blízká klíčové osobě a tato osoba poté získává záchvaty úzkosti a paniky a může to vést až k depresím klíčové osoby. Dítě může získat pocit viny a znovu být nalákáno do sexuálního byznysu, kdy mu kuplíř ukáže svůj zájem, což na dítě v tomto případě působí jako magnet. (Vaníčková, 2005). Úkolem sociálního pracovníka by dle názoru Vaníčkové mělo být této situaci zabránit a klíčovou osobu podporovat, případně vyhledat vhodnou terapii. (Vaníčková, 2006)

Nezbytná je během celého šetření účast psychologa, který je důležitou součástí podrobného vyšetření dítěte, ale také pro sledování vývoje situace a výsledků terapeutických aktivit. Vhodné je zapojit do vyšetřování osobu, které dítě důvěřuje a má k ní dobrý vztah. Je třeba dítěti pečlivě vysvětlit, co se s ním bude dít, a jak bude vyšetřování probíhat. Pokud by mělo dojít k umístění mimo rodinu, převzetí dítěte pěstouny nebo osvojení dítěte, je třeba, situaci dítěti pečlivě vysvětlit. (Weiss, 2005).

Weiss dále uvádí postup pro terapii dítěte se syndromem CSA, který se dá použít i pro dítě se syndromem CSEC. Prvně je nutné dítěti poskytnout emergentní pomoc a podporu, pokud právě došlo k odhalení trestného činu. Pokud je dítě těžce poraněné nebo psychicky zasažené, je vhodné převést jej na pediatrické oddělení. Při vyšetření dítěte se sbírají důkazy o trestném činu. Další v pořadí je spolupráce s rodinou. Pokud jsou rodiče v podezření ze spáchání trestného činu, je dítěti určen opatrovník. (Weiss, 2005).

Následuje střednědobá terapie. Ta obsahuje stanovení diagnózy, sestavení léčebného plánu a dohodu s rodiči nebo opatrovníkem o jeho plnění. Zde se řeší somatické i psychické následky a jejich léčba. Dále se pracuje na tom, zda je třeba dítě umístit mimo rodinu. Dlouhodobá péče a rehabilitace se používá u dětí, u kterých jsou

následky dlouhotrvající nebo dokonce trvalé. Jedná se jak o somatické, tak psychické následky a jejich terapii určuje lékař, psycholog a psychoterapeut. (Weiss, 2005).

Vaníčková uvádí důležitost pozitivní sebekoncepce. Při komunikaci s dítětem je zapotřebí pamatovat na následující zásady. Ukázat dítěti, že na něm pracovníkovi záleží, podporovat jeho sebevědomí. Pracovník by měl dítěti ukázat, čeho si na něm váží a podporovat jeho ochotu spolupracovat. Měl by dítě chválit a oceňovat a být mu dobrým pozitivním vzorem. Také by mu měl ukázat jeho zodpovědnost a práva a posilovat toto vědomí v dítěti. Pomocí této komunikace bude dítě vnímat nové pozitivní informace, které nepůsobí devastujícím způsobem a budou znamenat nové utváření osobní identity. Toto povede pod dlouhodobým vlivem k sebeoceňování, poté k sebedůvěře a uvědomění si vlastní hodnoty, která vede k vytvoření sebelásky, přiměřeného sebepojetí a sebevědomí. Takové vyladěné sebepojetí je jedinou jistou ochranou před dalším vstupem do komerčního sexuálního byznysu. (Vaníčková, 2007).

Psychickými následky může často být posttraumatická stresová porucha s poruchou osobnosti. U takových lidí se projevuje nepřátelský postoj ke světu, sociální stažení, pocit prázdnoty a beznaděje, chronický pocit odcizení. Oběti CSEC jsou často na útěku z dysfunkčních či funkčních rodin nebo ze zařízení institucionální péče. Sociální práce se proto v těchto případech týká monitoringu ohrožených rodin a práce s ní. Takové kompetence má Orgán sociálně-právní ochrany dítěte. Pokud se ochrana dítěte nepodaří v této rovině, je potom namístě náhradní rodinná péče, nebo péče ústavní. Nutno podotknout, že náhradní rodinná péče je mnohem vhodnější, než péče ústavní, což je uvedeno i v zákonu o rodině. (MV ČR, 2006).

Dětem, jako obětem CSEC, je třeba zajistit terapii. Nejvhodnější je systémový přístup. (Milfait, 2008). Systémový přístup chápe rodinu jako celek, kdy patologie jednoho člena rodiny představuje patologii celé rodiny. Změnou jednoho prvku rodiny měníme rodinný systém. (Matoušek, 2006). Milfait dále upozorňuje na Doporučení 190 ILO o zákazu a okamžité akci k odstranění nejhorších forem dětské práce, kde je řečeno, že po osvobození dětí ze systému komerčního sexuálního vykořisťování je třeba zajistit jim také rehabilitaci a terapii. (Milfait, 2008). Sociální práce s dětskými prostitutky je tedy velice komplexní a využívá mnoha metod. Dalším z pilířů sociální práce s dětskými prostitutky je sociální rehabilitace.

3. 4. Jiné možnosti sociální práce s oběťmi dětské prostituce

System včasné intervence je nástroj vytvořený Ministerstvem vnitra České republiky. Základním posláním je včasná a rychlá intervence všech orgánů, tedy policie, OSPOD, soudy, lékaři, sociální pracovníci, psycholog. *„Cílem SVI je zefektivnit metody práce jednotlivých článků systému a využít beze zbytku všech legislativních nástrojů vztahujících se k oblasti delikvence dětí, trestné činnosti páchané na dětech a sociálně-právní ochrany dětí.“* (MV ČR, 2006, str. 25). Zvýšená pozornost se věnuje především predeliktivnímu období, kdy je možné pozorovat rizikové chování u ohrožených dětí. System včasné intervence vytvořil jednotné informační prostředí, které umožňuje včasně a dostatečně předávání informací mezi všemi zapojenými subjekty. Zároveň umožňuje zpětnou kontrolu přijatých opatření. Pokrývá státní území města, případně obce s rozšířenou působností. (MV ČR, 2006). Oběť dětské prostituce se může také obrátit na projekt Růžová linka, jež je součástí poradny Růžovka, je služba telefonické krizové pomoci pro děti v akutní krizové situaci. Poradna je zaměřena na děti jako oběti násilí a jejich blízké. Zaměřuje se také na vzdělávání odborníků a prevenci. (Remedium Praha, 2006).

Dle Milfajty je vhodnou pomocí dívkám v prostituci nabídka nízkoprahových klubů, které zohledňují spojitost mezi drogovou závislostí a vykořisťováním dětí v prostituci. Zařízení by mělo poskytnout zdravotnickou pomoc, poradenství a útočiště. Při práci s chlapci jako oběťmi vykořisťování dětí v prostituci Milfait uvádí následující: *„Základními předpoklady pro poradensko-terapeutické kontakty a rozhovory s dotyčnými chlapci jsou soucítění a opravdovost. Zohlední-li se zkušenosti z praxe a empirické poznatky o emocionálních reakcích a psychických následcích, vykrystalizuje řada hlavních témat poradensko-terapeutických kontaktů:*

- *strachy (jako „muž“ jsem selhal, jsem nebo budu homosexuál),*
- *pocity viny („dost“ jsem se nebránil, snad jsem to ale také chtěl, měl jsem erekci, peníze nebo dárky jsem přijal),*
- *základní znejistění mužské identity.“* (Milfait, 2008, str. 132).

Z uvedené citace vyplývá, že při práci s chlapci jako oběťmi vykořisťování dětí v prostituci je důležité obrnit se proti stereotypům, které u sexuálního násilí na chlapcích stále panují. Chlapci mohou mít tendenci popírat bezmoc oběti a být tím „silným pohlavím“, na což je potřeba jako sociální pracovník dbát a pamatovat. Vhodný je opatrně direktivní postup a tematizace pocitů a reakcí, které jsou typické pro chlapce.

Pracovníci musí dát chlapcům prostor pro vyjádření a uvědomění si toho, že jsou oběťmi a nabídnout jim vyzkoušet si konstruktivní zvládání své situace. (Milfait, 2008).

Dětská kresba je pomůcka pro screening emocionální traumatizace dítěte. Kreslení dítěte zaujme snadněji než rozhovor, navíc je dokázáno, že děti mají nevědomou potřebu znovu si odehrát trauma, které prožily. Kreslení uvolňuje napětí, protože přesouvá mentální energii na soustředění na výtvarné vyjádření, není tedy soustředěna na silné emoce. Varovné indikátory sexuálního zneužívání popisuje Hardin a Petersonová. Jedná se o explicitně vyvedené genitálie, zakryté genitálie, vynechání genitálních partií, vynechání středních částí těla, spontánně dokreslené ovocné stromy, opouzdření kresby, nakreslená postava opačného pohlaví, než je dítě. Při identifikaci dvou těchto indikátorů se doporučuje vést s dítětem rozhovor s cílem potvrzení podezření. (Peterson, Hardin, 2002, sec cit in Vaníčková).

Důležitou součástí je spolupráce s rodinou a pomoc rodině vykořisťovaných dětí. U rodiny, v níž nedocházelo k sexuálnímu násilí na dětech, se nabízí poradenská pomoc. Rodina oběti bývá často zatížena sekundární traumatizací. (Milfait) Sekundární traumatizace je situace, kdy je osoba blízká oběti svědkem páchaného násilí. Sociálně percipoval jeho traumatizaci a to mělo vliv na jeho vlastní psychické prožívání a psychickou nepohodu. (Kohoutek, Slovník cizích slov, 7. 3. 2016, 12:07).

Důležitou roli při podezření na komerční sexuální zneužívání hraje také lékař. Nabízí se Manuál pro lékaře od Vaníčkové, kde jsou uvedeny konkrétní situace, které pomáhají při diagnostice. Jedná se především o časté urologické a gynekologické potíže dítěte. (Vaníčková, 2006).

Oběti dětské prostituce potřebují nasycení, ubytování, získání platných dokumentů, nalezení smysluplné práce, přijetí od ostatních dětí, poznatek, že na nich někomu záleží, a že o ně někdo má zájem, zdravé a dobré prostředí k životu, nové vztahy, aby se mohly znovu začlenit do společnosti a vystoupit ze sexuálního byznysu. (Milfait, 2008).

Při krizové intervenci komerčně sexuálně zneužitého dítěte je třeba pozvat celou rodinu dítěte a společně s ní situaci řešit a hovořit o ní. O sexuálně zneužité dítě vždy pečuje multidisciplinární tým odborníků, který zahrnuje pediatra, psychologa, psychiatra, terapeuta, sociálního pracovníka, právníka, vyšetřovatele, pedagoga, vychovatele a sexuologa. Krizová intervence zahrnuje zajištění bezpečnosti dítěte, a pokud je rodina do zneužívání zapojena, je třeba učinit maximální opatření proti narušení rodinného systému. (Vaníčková, 2007).

Sociální pracovník se setká s různými pohledy na komerčně sexuálně zneužitě dítě. Je nutné, aby se zbavil všech stereotypů a předsudků, týkajících se tohoto fenoménu. Předsudky jsou ovlivněny následujícím faktory. Ovlivňující jsou práva dítěte, tedy nejen práva dle Listiny základních práv a svobod, Úmluvy o právech dítěte, ale také to, co říká zákon o pohlavním zneužití. Ovlivňující je též společenský kontext, kdy je vlivem pohled společnosti a také to, v jaké společenské situaci sociální pracovník a oběť žije. Kulturní kontext ovlivňuje tím, jaký je v určité kultuře pohled na děti nebo na ženy. Náboženství sociálního pracovníka celkový pohled též ovlivňuje. Velmi důležitý vliv má také minulost pracovníka, například pokud byl sám obětí sexuálního zneužití a nemá toto téma vyřešené, nastává problém v přístupu k celé situaci. Životní prostředí a hospodářská situace jsou jedním z dalších vlivů. Je třeba zohlednit fakta, co je nutné k zajištění přežití a jak se člověk v této situaci zachová.

3. 5. Organizace, které poskytují sociální služby obětem komerčního sexuálního zneužívání

Milfait uvádí příklad organizace KARO (Plauen a Cheb) a já pomocí jeho příkladu představuji náplň sociální práce s dětskými prostitutky. Nezbytnou součástí kvalitní sociální práce s dětskými prostitutky je pravidelná analýza scény, kdy je poté možné reagovat na změny. Takováto sociální služba by si měla vytvářet síť vztahů s dětmi a budovat kontakty s tolerantním a akceptujícím postojem. Sociální pracovníci musí cílovou skupinu pravidelně informovat o zdravotních rizicích (především sexuálně přenosnými chorobami) a nabídnout jim alternativu v podobě bezpečného sexu a bezpečných sexuálních aktivit. Také je nutné podat informace o antikoncepci a těhotenství. V rámci terénní sociální práce poté mohou rozdávat kondomy, injekční stříkačky, menstruační vložky a tampony, gely, letáky a brožury nebo použité oblečení. Když si sociální pracovník vytvoří s prostitutem vztah, může poté odbourat zábrany vůči možnostem pomoci. Do náplně práce patří také prevence násilí a dokumentace násilí na dětech, zjišťování a rozšiřování informací o násilných sexuálních turistech a zjišťování a rozšiřování informací o pohřešovaných dětech. (Milfait, 2008).

Krizová intervence pro oběti komerčního sexuálního vykořisťování zahrnuje zpracování životních událostí, ulehčení od emočního tlaku, rozhovory s dětmi, které hledají pomoc, motivování dětí k oznámení na policii, zprostředkování nouzového ubytování, pomoc při výstupu z prostředí sexuálního byznysu a doprovázení na policii, k advokátovi a na soudní jednání.

Na příkladu německé organizace KISS můžeme pokračovat dál. Organizace poskytuje mimo základní péči o existenciální potřeby, jako hygiena, jídlo, přístřešek, také možnost odpočinku, hry nebo chráněného rozhovoru s pracovníkem. Klienti této organizace mají možnost pohovořit si o své životní situaci také mezi sebou, což je pro ně velice důležité. V prostředí sexuálního byznysu totiž takovouto možnost nemají, jelikož je to nebezpečné. Klienti mají prostor pro řešení možností přenocování, dávek sociální podpory a dávek hmotné nouze, zprostředkování pracovních míst, lékařské péče a informací pro drogově a jinak závislé osoby, s pracovníkem centra. Důležitá je také nabídka pomoci pro cizince, kteří se stali oběťmi vykořisťování. Pomoc je poté specifická. Jedná se o doprovod na cizineckou polici a další pomoc. Nezbytnou součástí pomoci je psychosociální doprovázení a pomoc v osobních krizích. (Milfait, 2008).

Z textu jasně vyplývá, že sociální práce s oběťmi dětské prostituce je velice komplexní a využívá mnoha metod a technik sociální práce. Základním předpokladem pro výkon sociální práce s touto cílovou skupinou je velice citlivý přístup, schopnost empatie a uvědomění si, že někteří klienti se z prostředí komerčního sexuálního byznysu nevymaní. Je nutné na toto pamatovat, protože i přes velké úsilí může dojít k návratu do tohoto byznysu. Sociální pracovník by měl dětem ukázat vhodné vyrovnání se s negativními emocemi a naslouchat jim, kdykoliv potřebují mluvit o svých zážitcích. Sociální práce s dětskými prostitutky zahrnuje také práci s drogově závislými, práci s rodinou a interdisciplinární spolupráci, je tedy nutné, aby měl sociální pracovník schopnost pracovat nejen s dětmi, ale i s výše uvedenými skupinami. Nedílnou součástí sociální práce je také nutné vzdělání pracovníka. Velmi vhodný je výcvik v krizové intervenci, který může sociální pracovník absolvovat.

4. Struktura šetření

V předchozích kapitolách byl předložen text o dětské prostituci, který dokresluje empirickým šetřením. Z prostorových důvodů uvádím některé výsledky v přílohách této práce.

Vymezení problémů šetření

Jaké zkušenosti mají dotazovaní se sociální prací s dětskými prostitutky?

Jak vypadá sociální práce s dětskými prostitutky v praxi?

Jaká je zkušenost s konkrétní klientkou sesterské organizace?

Jak častá je recidiva v konkrétní oblasti ČR?

Jaká jsou doporučení dotazovaných pro sociální práci s touto cílovou skupinou?

Cíle šetření

Cílem šetření je zmapovat návrhy a doporučení odborníků na sociální práci s dětskými prostitutky. Dílčím cílem šetření je předložení praktických znalostí o sociální práci s dětskými prostitutky.

Metoda sběru dat

Metodou sběru dat byla kazuistika a rozhovor s odborníkem. Jako metodu zpracování dat jsem využila analýzu dokumentů, analýzu kazuistiky a rozhovoru, explanci a indukci. Cílem empirické části není realizovat vědeckou analýzu dat, uvědomuji si, že mé šetření není zobecnitelné, má spíše ilustrativní charakter.

Rozhovor byl realizovaný v prosinci 2016, rozhovor byl odeslán přes e-mail. Kazuistika byla také poslána přes email, jedná se o kazuistiku klientky německé organizace KARO. Zpracování dat proběhlo od ledna 2016 do dubna 2016.

4. 1. Rozhovor s Petrou Dvořákovou, sociální pracovnící poradny organizace KARO - Marita P. v Chebu.

KARO je německá organizace pro oběti obchodu s lidmi, dětské prostituce a sexuálnímu zneužívání dětí. Věnuje se terénní práci, poradenským službám, ubytování. KARO má také první babybox v Plavni (Plauen). Nouzový kontakt je služba pro děti,

kteře zažívají pro ně těžkou situaci. Děti na tuto linku v těchto situacích volají, je také možnost spojit se s rodiči. V projektu Pomoc rodině je ohroženým rodinám poskytován měsíční materiální podpora (potravin, hygienické potřeby a hračky pro děti). Pracovníci se také případně starají o ohrožené děti, případné problémy pochyty již v začátku. Nabízí také doprovod na úřady a děti dokonce mohou jet na letní tábor s organizací KARO.

Marita P. je poradna pro děti ohrožené/oběti dětskou prostitucí, obchodem s dětmi a sexuálním zneužíváním.

Dobrý den, jmenuji se Tereza Formánková a pro svoji diplomovou práci s názvem Dětská prostituce a její prevence zpovídám odborníky na sociální práci s dětskými prostitutky. Velice děkuji za Váš čas a cenné odpovědi.

Můžete mi přiblížit, jak vypadá pomoc obětem dětské prostituce ve Vaší poradně?

Psychosociální poradenství a péče, krizová intervence, vztahová individuální práce, dlouhodobé doprovázení, asistence při výsleších na PČR, u soudu, na úřadech, u doktorů. Zprostředkování specializované pomoci – právní, terapie, další pobytová a ambulantní centra. Preventivní a informační práce, rozšiřování nabídky

Vnímáte dětskou prostituci v ČR jako palčivý problém? Je dle Vašeho názoru část ČR, kde je větší koncentrace dětské prostituce?

Dětská prostituce může probíhat na různých místech (supermarkety, v okolí bydliště, na ulicích) či skrytě (v bytech či zařízeních) kontakty přes sociální média, stávající kuplíři. Dětská prostituce probíhá skrytě, není možné doložit obecná čísla.

Můžete popsat průměrnou oběť dětské prostituce? Jsou zde nějaké jasné předpoklady pro to, aby se dítě stalo obětí?

Dítě v obtížné rodinné situaci, život ve vyloučených lokalitách a s ním spojená chudoba a bytová situace. Matka sama obětí prostituce (možné znásilnění, chybí citový vztah k dítěti, dítě jako objekt peněz). Dítě v prostředí sexuálního, fyzického, psychického násilí. Dítě se zkušeností s pobytem v ústavním zařízení.

Od jakého věku dítě většinou začíná s prostitucí?

Nezávisle na vůli dítěte, poptávka určuje nabídku.

Jaká je nejčastější forma prostituce v České republice? Bytová, hotelová, barová či pouliční?

Všechny druhy, pouliční prostituce a v tzv. hodinových penzionech, je neoficiální, neexistují pro ni oficiální čísla. Bordely oficiálně neexistují (kuplířství), existují pouze penziony, v některých visí cedule s informací, že je zde prostituce zakázána.

Jak získáváte kontakt s oběťmi?

Streetwork, cílená práce v dětské poradně, nízkoprahové akce jako rozlévání polévky. Rodinná terénní pomoc, individuální terénní pomoc, kontakty přes jiné klienty.

Jak v praxi vypadá sociální práce s oběťmi dětské prostituce?

Je obtížná, děti mají pocity studu, strachu, nedůvěry či naopak inklinují k naprostému lnutí ke kontaktnímu pracovníkovi. Je potřeba vytvořit naprosto bezpečné, klidné prostředí důvěry. Ochrana oběti je v popředí

Kontakt s úřady, dle individuálních potřeb asistence, doprovázení (viz bod 1).

Jaké metody a techniky (případně teorie) sociální práce využíváte při práci s dětskými prostituty?

Akceptující, traumaterapeutický přístup, konfrontace, sexuálně pedagogické techniky, arteterapie, psychosociální poradenství a doprovázení, krizová terapie, preventivní práce
Sexuálně-pedagogický přístup: 1. Práce s jednotlivcem za účelem zlepšení jeho životních poměrů, posílení autonomie a rozhodování sama za sebe.

2. Skupinová práce s cílem rozvinutí sociálních kompetencí

Je potřeba klienta zklidnit, vytvořit bezpečný rámec, ve kterém se může svěřit bez ohrožení.

Zajímalo by mě, jaké zkušenosti máte s tím, že se oběť k dětské prostituci již nevrátí?

Výstup z dětské a nucené prostituce je velice těžký. Pouze za pomoci ochranných opatření, intenzivní a dlouhodobé péče 24 hodin mohou oběti zpracovat prožité trauma a znovu se začlenit do života. Čím intenzivnější je vztahová individuální práce, tím větší je šance, aby oběti zvládly dlouhodobý výstup z prostituce, to je také závislé na míře, druhu prožitého násilí a věku oběti, kdy k násilí došlo. Neexistují pro to čísla.

Vnímáte v České republice dětskou prostituci spíše dobrovolnou či nedobrovolnou?

DP může být pouze nedobrovolná, vychází to z mocensky nerovnoměrné povahy vztahu mezi dospělým a dítětem a rozdílu mezi jejich zralostí, zkušenostmi a možnostmi. Přestože se může zdát ze strany dítěte zdánlivě dobrovolná, je třeba vzít v potaz fakt, že pro dítě je zneužívání ze strany dospělých normalita, fyzické násilí, nadávky i sex. násilí je na denním pořádku, a že se jedná ze strany komerčních pachatelů o manipulaci a zneužití situace rodiny/dítěte, DP probíhá za úplatu za peníze, oblečení, nebo jídlo či sladkosti.

Jak je to s prací s pachateli komerčního sexuálního násilí na dětech? Setkala jste se s touto formou sociální práce někdy?

S pachateli sexuálního násilí na dětech nepracujeme. Tuto formu jsme zpracovávali pouze v rámci oznámení sexuálních turistů, kteří si takového chování u nějakého „kolegy“ všimli a upozornili nás na něj.

Jaká jsou Vaše doporučení pro sociální práci s dětskými prostitutky?

Sociální práce/péče o oběti musí probíhat na všech úrovních, téma je stále tabuizované!. Práce s veřejností a lobby. Systémová spolupráce mezi státním sektorem a nestátními organizacemi na pomo těmto obětem, přičemž je potřeba dále rozvíjet tyto instituce, potřeba není uznaná

Senzibilizace pracovníků školských a sociálních institucí. Nízkoprahová akceptující spolupráce mezi organizací a dítětem

Máte nějaká doporučení pro celorepublikové řešení problému dětské prostituce?

Zintenzivnění prošetřování konkrétních případů, spolupráce mezi policií a sociálními pracovníky, Přísnější trestní sazby pro pachatele. Potírání korupce, boj proti chudobě/postavení dětí na okraji společnosti. Dětem se musí věřit, zajistit jim podmínky pro výpověď, i pokud jsou mezi pachateli příbuzní.

Jaká jsou specifika pro práci s dívkami a pro práci s chlapci v oblasti dětské prostituce?

V podstatě jsou základní pravidla pro práci se silně traumatizovanými oběťmi, jediné specifikum je v tom, že se jedná o nezletilé oběti a jejich zákonnými zástupci mohou

být jejich dlouholetí trýznitelé, což je především vůbec pro začátek vyšetřování velice složité.

4.2. Kazuistika klientky německé organizace KARO

Sociální diagnóza

Julie přišla do zařízení poté, co byla několikrát donucena k prostituci. Vzhledem k tomu, že její dcera byla umístěna do péče jejího kuplíře, podmínila si, že spolupracovat bude, pouze pokud svoji dceru získá do své péče. Organizace KARO, byla první sociální službou, se kterou Julie spolupracovala. V dětství, po útěku z domova, byla umístěna v domově pro obtížně vychovatelné děti a později do dětského domova pro dívky spojené s prostitucí.

Osobní anamnéza

Julie se narodila v roce 1982 v malém českém městě, kde vyrůstala jako nejmladší z dětí spolu se svým bratrem a sestrou. Julie navštěvovala mateřskou školu a do 13 let základní školu ve svém rodném městě. Primární a sekundární socializace Julie byla doprovázena zkušenostmi s vyloučením, marginalizací a sexuálním zneužíváním životním partnerem její matky. Julie pak jako malé dítě zažívala pocit odloučení, stejně pak na tom byli její starší sourozenci, kteří byli matkou pověřeni péčí o ni.

Rodinná anamnéza

Julie má bratra a sestru. Biologický otec Julie a jejího bratra rodinu opustil, když bylo Julii mezi 3-6 lety. Vztah Julie k biologickému otci byl popsán jako láskyplný, nicméně po rozchodu s matkou byl kontakt přerušen. S otcem byla Julie v kontaktu málo, neměli vytvořený vztah, což poukazuje na skutečnost, že neopětoval její náklonnost. Vzhledem k pravděpodobnosti páčání trestných činů, se dospělo k závěru, že i v době, kdy žil Juliin otec s rodinou, byl od ostatních poměrně izolovaný. Tato životní cesta se poté odráží v Juliině životopise, kde se k těmto událostem přidal nový partner Juliiny matky. Otce sestry Julie nepoznala.

Vztah Julie a její matky byl vždy hodně napjatý – to se zintenzívnělo s novým partnerem matky, který se k nim později přistěhoval. Ekonomická situace rodiny, kde vyrůstala, je popisována jako prekérní. Péče o rodinu závisela pouze na matce.

Výchovná péče Julie byla v rukou její sestry, a později, když sestra odešla na internát, v rukách jejího bratra.

Vztah Julie s jejím bratrem je popisován jako obtížný, neboť měl tendence řešit problémy bez její účasti.

Matka se jako jediný živitel rodiny nemohla o Julii starat, protože neměla čas – a mimoto nechávala své děti žít v přesvědčení, že mají podíl na jejím obtížném životě.

Sexuální zneužívání, nucená prostituce

Julie ve věku 13 let utekla z domova. Je podezření, že utekla do rodiny, která byla vystavena sociálnímu vyloučení a zde byla Julie vystavena dalšímu zneužívání. To vyplývá ze skutečnosti, že přístup pro jiné osoby, než které patřily do komunity rodiny, byl do této komunity normálně uzavřený a musel být tedy postavený na obchodním zájmu vůči Julii. To je vidět také na tom, že se Julie celkem brzy pokusila dané sociální prostředí opustit a jako možnou alternativu k zajištění své obživy dostala nabídku od dvou neznámých osob. Vzhledem k malým zkušenostem a s ohledem na její věk se těmito lidem svěřila a ty jí odvedli do nevěstince, kde byla znásilněna. Poté byla nucena k prostituci na ulici.

Později byla Julie pasáky prodána do veřejného domu. Tyto zkušenosti jsou Julií vnímány jako mnohem horší, než prostituce na ulici.

Julie měla abúzus návykových látek a vyvinula se u ní úzkostná porucha. Zásahem Juliiny matky, která se mezitím přestěhovala do Švýcarska, byla Julie o tři roky později díky médiím a policii nalezena v nevěstinci a musela vypovídat na policii.

Návrh sociální terapie

Dle mého názoru by vhodnou metodou řešení v Juliině případě byla krizová pomoc pro děti nebo dětské krizové centrum. Fakt, že Julie vypovídala na policii a poté byla umístěna do domova pro obtížně vychovatelné děti, je negativním zásahem do dalšího vývoje případu. Julii měla být nabídnuta krizová intervence, včetně možnosti ubytování s následnou terapií. Julie mohla v dalším zařízení, ve kterém byla umístěna, vést peer skupinu, což pro ni byl způsob terapie. Po dosažení zletilosti a odchodu z domova Julie nebyla schopná starat se sama o sebe, proto by pro ni byl vhodný dům na půli cesty.

Ústavní péče

Byla umístěna do domova pro obtížně vychovatelné děti a později v dětském domově, kde byly umístěny děti spojené s prostitucí. Tam Julie pobývala do svých 18 let a absolvovala vzdělání s nízkou kvalifikací – to vše v důsledku toho, že několikrát utekla a byla v kontaktu se svými pasáky. Jako součást tohoto pobytu se Julii povedlo, aby vedla peer skupinu. Skutečnost, že se Juliina matka, aniž by o tom Julie věděla, přestěhovala do Švýcarska, bylo jasným důkazem toho, že Julie od ní nemůže očekávat žádnou oporu. To podporuje i fakt, že se o ni matka po tři roky jejího zmizení vůbec nezajímala. Důkazem o naprostém nezájmu o Juliin osud spočívá i v tom, že místo pokusu o sanaci rodiny, byla Julie umístěna do domova pro obtížně vychovatelné děti. Julie také byla stigmatizována tím, že nebyla umístěna v běžném dětském domově, ale v domově pro nezletilé ženy, které byly napojeny na prostituci. Julie se zkusila zařadit do skupiny svých vrstevníků, ale vše bylo ovlivněno zkušenostmi z dětství a marginalizací. Prožitý homosexuální milostný vztah může být tedy důkazem toho, že Julie nebyla schopná navázat osobní vztah k muži, nicméně potřeba lásky zde stále existovala. Nepravidelnost Juliina pobytu odkazuje na narušení primární a sekundární socializace natolik, že jí domácí nabídl práci na ulici, kde měla relativní pocit bezpečí. Po dosažení zletilosti opustila Julie v roce 2000 domov a musela se starat sama o sebe.

Opuštění ústavní péče, prostituce

Vzhledem k nízké kvalifikaci nemohla najít práci, neměla žádný majetek a ani rodina či vláda jí nebyla oporou. Během pobytu v domově měla možnost vidět běžný způsob života a to jí vedlo k myšlence na normální život s lukrativním zaměstnáním a rodinou. Kolaps v Juliině osobnosti vedl k tomu, že se vrátila zpět k prostituci. Vrácení se k prostituci nebyl pro Julii problém, protože její morálka díky předcházející dlouhodobé prostituci klesla a představovalo to pro ni každodenní rutinu.

Těhotenství a mateřství

Ve věku 19 let byla Julie těhotná a zvažoval se potrat, ten už ale nebyl možný, protože v té době byla v sedmém měsíci. S ohledem na okolnosti a prostituci je zde podezření, že Julie neměla vliv na své těhotenství a ani na to, co se stane s narozeným dítětem. To bylo částečně způsobeno i tím, že prostitutky obvykle nemají finance na antikoncepci zabraňující početí. Také se musí vzdát možnosti jiného druhu antikoncepce, kvůli penězům, protože jsou za ní trestány svými kuplíři. Zkušenosti

navíc ukazují, že právě těhotné ženy jsou finančně lukrativní vzhledem k velké poptávce po této skupině žen. Julii se v roce 2002 narodila dcera Tina, a pokud jde o otce, existuje spousta možností. Naproti tomu Julie v rozhovoru naznačuje, že těhotenství bylo výsledkem vztahu s jejím přítelem, který jí opustil, ale před narozením Tiny tlačil na její kuplíře. Oproti tomu své kamarádce Julie tvrdila, že těhotná byla se svým kuplířem a dlouholetým nadřízeným, který jí brutálně znásilnil. Různé životní okolnosti zakončené těhotenstvím Julie vedly nejen k tomu, že narození Tiny bude pro Julii znamenat vysokou pravděpodobnost diskriminace, ale také obavu o změnu životní dráhy, když bude mít Tinu. Je to proto, že prostituce a znásilnění v těhotenství by mohly vést ke krizi identity, což by mohlo být uplatněno v Juliině přístupu k Tině. Této skutečnosti si byla Julie vědoma a uvědomila si, že Tina by mohla její zkušenosti zpochybňovat a že jí bude Julie nucena říct vše o své minulosti. Julie se kvůli této situaci obávala ztráty respektu Tiny a psychické krize, ale i toho, že Tina ztratí respekt k ní či sejde ze správné cesty. Tina byla Julii hned po porodu v nemocnici odebrána. Juliini kuplíři úspěšně ujednali s příslušnými orgány registraci opatrování Tiny. V této souvislosti je nutné uvést, že Julie byla pak minimálně ještě jednou těhotná a porodila dítě. To jí bylo zase za podobných situací kuplířem odebráno a dáno k adopci. Místo pobytu tohoto dítěte není známo.

První kontakt s organizací

Po narození Tiny musela Julie dál provozovat prostituci, nicméně je zde vidět pokus o změnu, narození dítěte byl pro Julii spouštěčem ke změně myšlení o její situaci a Julie začala přemýšlet jak uniknout z této situace, od kontroly kuplířů a skončit s touto životní etapou. V této souvislosti navázala poprvé kontakt s pracovníci sdružení, která jí v tomto rozhodnutí podporovala. Julie úspěšně i společně s Tinou utekla od svých kuplířů a útočiště našla u svého bratra. Vzhledem k nešťastné náhodě je však Juliin kuplíř vystopoval a odvezl jí i s dcerou zpět do města, kde byly zapojeny do prostituce. V roce 2006 se Julii podařilo od kuplíře opět utéct. Následně žila v relativně velké vzdálenosti od svého kuplíře a celkem v poklidu žila déle než jeden rok. V důsledku selhání úřadu a špatné ochrany Juliiny dokumentace jí však kuplíř opět v tomto úkrytu vystopoval. Julii následně kuplíř navštívil a přes použití brutální metody s využitím její dcery ji opět unesl a tentokrát ji odvezl daleko – na hranici Německa s Francií, odkud pak každý den chodila do Francie provozovat prostituci. Juliina dcera Tina byla v této době v centru města a byla využívána jako „páka“ na Julii. Juliin strach o dceru a s tím

spojená poddajnost vůči kuplíři vyplývala z toho, že byla duševně nestabilní a proto pro dítě nebezpečná. Je zřejmé, že ani přes Juliiny praktické pokusy se nedokázala vymanit z této situace. Příčina toho byla ve skutečnosti, že Julii by samo o sobě nebylo možné zajistit účinnou kontrolu nad jejich životy, která byla určena možností potenciálního zisku a přinucení k prostituci. Julie by se za zvlášť nepříznivých, nestabilních podmínek jen těžko vyrovnala a udržela v běžném každodenním životě. V této situaci by byla nutná spolupráce sociálního pracovníka s policií, tak aby Juliino dítě bylo kuplířům odebráno. Julie by opět měla mít nabídku krizové pomoci včetně možnosti ubytování, vhodný by později byl také azylový dům pro matky s dětmi s utajeným ubytováním. Pracovní podmínky, ve kterých Julie ve Francii pracovala, byly hodně špatné. Skutečnost, že Julie byla fyzicky a psychicky týrána a byla vystavena chladnému prostředí, způsobila, že byla překročena frustrační tolerance a Julie znovu přemýšlela o útěku. Nicméně, z obavy o dítě v České republice tuto myšlenku vzdala. Spouštěčem pro přehodnocení její situace byla v roce 2008 propracované policejní pátrací akce proti organizovanému zločinu, ve kterém byla Julie zapletena. Následné výsledky od francouzských a německých vyšetřovatelů byly vedeny vůči Julii s opovržením a bezohledností. Julie nebyla považována za oběť, nýbrž za pachatele a několik dní byla držena v otřesných podmínkách ve vazbě. Po instituční stránce byla Julie nucena vydat prohlášení proti jejím kuplířům. Když to odmítla udělat – z obavy o své dítě, neobdržela žádnou oporu a byla vrácena úředníky zpět do hotelu, kde se musela pro nedostatek prostředků vrátit ke svým kuplířům. V následku těchto událostí, se rozhodla Julie konečně vymanit z prostituce a učinila první konkrétní opatření a obnovila plán útěku. S tímto plánem jí pomáhal bývalý zákazník (nápadník), který byl spojen s tímto podnikem a ujmul se Julie a bezpečně ji ubytoval. Zákazník (nápadník) jí zprostředkoval první kontakt se spolupracovnící organizace.

Spolupráce s organizací KARO

V průběhu následujících rozhovorů vyšlo najevo, že Julie je vážně rozhodnuta odejít, avšak pouze v případě, že její dítě bude v bezpečí před jejím kuplířem. Za tímto účelem bylo Juliino dítě zaměstnanci sdružení převezeno z České republiky do Německa a předáno Julii. Julie byla poté nejdříve umístěna se svou dcerou v sídlu organizace v Německu a později byla ubytována v bezplatném financovaném bytě. Zároveň Julie podala trestní oznámení na policii, k čemuž využila pomoc sdružení. Popsaná opatření byla prvním úspěšným krokem k eliminaci Juliina předchozího života

a rozhodující pro následné události cesty k potenciálnímu ukončení. Nicméně v tom Julie neuspěla sama, ale za pomoci sdružení. Integrace Julie v Německu byla ohrožena různými překážkami, protože neměla v Německu jako cizinec povolení k trvalému pobytu. Z toho důvodu hrozila Julii deportace, čemuž bylo krátkodobě zabráněno díky iniciativě sdružení. Vzhledem k rozdílům v názorech Julie a jejího nápadníka, který financoval její bydlení, bylo nutné hledat pro Julii nové ubytování. Za tímto účelem dostala Julie nabídku na vlastní byt od nedávno otevřeného sdružení pro ženy a děti. Během příjetí do prostorů sdružení bylo s Julií intenzivně pracováno na činnostech, které byly spojeny se zajištěním vnitřního chodu sdružení. Kromě úklidových prací jí kontrolovali také v překladatelských a sociálních činnostech. To se ukázalo jako obzvláště užitečné, protože Julie se tak učila jazyk a interpretaci situace a díky tomu si mnohem rychleji vybudovala vztah důvěry s klienty, než by bylo jinak možné a hodnotila rizika a interpretaci. Zároveň přispěla Julie u soudu svojí výpovědí vůči svému bývalému kuplíři – což mělo významný přínos k jeho odsouzení. Nicméně naprostá integrace Julie v Německu nebyla bez problémů. Vzhledem ke své traumatické zkušenosti je psychicky velmi labilní. Tyto projevy nestabilního chování byly způsobeny nedostatkem sociálních dovedností a nestrukturovaným denním režimem. Vztah s dcerou Tinou je na jedné straně charakterizován velkou náklonností a na druhé straně také jako neschopnost dítě pedagogicky vychovat, např. k práci/činnostem. Juliin pokus o vztah v registrovaném partnerství mělo za následek, že se snažila uniknout do imaginárních světů a tím ztratila jakýkoliv pohled na skutečnost. To vedlo k destabilizaci Juliina života, což se projevilo jako těžký přístup při poskytování pomoci ze strany sdružení. To může být odkaz na labilní strukturu osobnosti, která je podmíněná v životě omezenými zkušenostmi při budování mezilidských vztahů. Vzhledem k těmto okolnostem lze předpokládat, že Juliin velký pokrok v systematickém uspořádání si života, s dosažením cíle zcela eliminovat potenciální opakování, není předvídatelný.

Sociální prognóza

Julie byla aktivní při spolupráci na změně své situace, nicméně její zkušenosti, rodinná situace a závislost na pachateli vedly k tomu, že nebyla schopná plně se vymanit ze své situace. Z případu vyplývá, že Julie chtěla svoji situaci změnit, později měla možnost díky sociální službě, ale jiný život neznala a nebyla schopná se v běžném způsobu života udržet. Na konci případové studie je uvedeno, že Julie již v prostitučním

byznysu není, jak to je ovšem teď, se můžeme jen domnívat. I autor případové studie na konci uvádí, že Julie není schopna zcela eliminovat potenciální recidivu.

5. Výsledky šetření a jejich interpretace

Výsledky nejsou takové, jak jsem předpokládala. Hodlala jsem realizovat rozhovory s několika odborníky, přičemž jsem mohla realizovat pouze jeden rozhovor. Jedna kazuistika také nebyla v plánu. Z omezeného rozsahu šetření je možné udělat pouze omezený závěr. Realizovaný rozhovor však poskytl zajímavé nahlédnutí do sociální práce s oběťmi dětské prostituce v praxi. Kazuistika poté uvádí příběh, jenž potvrzuje uvedené teoretické poznatky z odborné literatury. Julie je na konci kazuistiky uvedena jako psychicky nestabilní a neschopná poskytnout dostatečnou výchovu své dceři. Autor kazuistiky si na konci dovolí také poznámku o tom, že Julie pravděpodobně nebude schopná se z prostředí nucené prostituce zcela vymanit. Já bych to dále rozvedla tak, že vzhledem k prožitkům dcery Tiny a Juliiny nedostatečné výchovy, může Tinin život vést také k nucené prostituci. Tuto možnost potvrzuje i odpověď dotazované na jednu z otázek. Zde je řečeno, že matka obětí znásilnění nebo nucené prostituce může být příčinou dětské prostituce. Dotazovaná uvádí, že recidiva závisí také na věku oběti, druhu a intenzitě prožitého násilí. Uvedený příběh dle mého potvrzuje nutnost profesionálního vztahu mezi klientem a sociálním pracovníkem, který uvádí nejen odborná literatura (Delaney, Cotteril, 2013), ale také dotazovaná z uvedeného rozhovoru. Dotazovaná ale upozorňuje na fakt, že dítě se může stát na sociálním pracovníkovi závislé. Je tedy závislé na sociální službě, nebo naopak je oběť mlčící a nevyjadřuje se. Takovéto typy klientů pak vyžadují zacházení s využitím speciálních technik, jež zde, vzhledem k rozsahu této práce, nerozvádím.

Dotazovaná souhlasí s názorem nejen mým, ale i názorem jiných odborníků, že dětská prostituce není a nemůže být dobrovolná. Dotazovaná tento názor dále rozvíjí tak, že pachatel využívá nezralost dítěte a pro dítě je zneužívání normalita. S dítětem je tak manipulováno a pachatel dítěti dává úplatu, např. peníze, sladkosti, elektroniku, oblečení. V leckteré literatuře se ale můžeme dočíst, že dětská prostituce se dělí na dobrovolnou a nedobrovolnou. (Vaníčková, 1997). Tento názor považuji za nepřesný; vysvětlení se věnuji v kapitole o dětské prostituci.

Do empirické části diplomové práce jsem plánovala zahrnout několik rozhovorů s odborníky na problematiku dětské prostituce a sociální práce s dětskými prostitutky. Rozhovory se nepodařilo realizovat; realizovala jsem pouze jeden rozhovor. Konkrétně od sociální pracovníce poradny Marita P. v Chebu. Od její sesterské organizace (KARO) v Německu jsem získala kazuistiku klientky.

Kazuistika uvádí dynamiku komerčního sexuálního zneužívání od puberty až do dospělosti. V kazuistice je uveden rozpor v životě, nejistota a neschopnost vhodně se postarat o své dítě. Je zde jasně ukázáno, jaké následky komerční sexuální zneužívání má.

Pokud se zaměřím na realizovaný rozhovor a jeho souvislost s teorií uvedenou v první části práce, jsou zde vidět shody s teorií, ale také jisté rozpory.

5. 1. Shrnutí

Cílem šetření bylo zmapovat doporučení odborníků a jejich návrhy pro práci s oběťmi dětské prostituce. Dílčím cílem bylo předložení praktických znalostí o sociální práci s dětskými prostituty. Na základě znalostí z odborné literatury o dětské prostituci a obecně o komerčním sexuálním vykořisťování dětí, jež jsou uvedeny v první části práce, bylo vytvořeno šetření, a to v návaznosti na autory české i zahraniční. Studie byla provedena na sociální pracovníci, formou rozhovoru a na klientce organizace pro oběti dětské prostituce, formou kazuistiky. Výsledky byly interpretovány pomocí analýzy dokumentů. Výsledky a závěry mají omezení v tom, že pocházejí z velmi malého vzorku. Přesto je lze použít pro příklad sociální práce s dětskými prostituty v praxi a také pro ukotvení znalostí o příčinách dětské prostituce. Se znalostí příčin je možné vymýšlet řešení. Nejprve bylo zjištěno, jaké metody a techniky sociální práce jsou vhodné pro sociální práci s oběťmi dětské prostituce, a na základě toho byly poskytnuty doporučení pro sociální práci a pro řešení problému dětské prostituce. Dále byly uvedeny příčiny dětské prostituce a možnosti recidivy traumatizovaného dítěte. Aby k recidivě nedošlo, je nutné s obětí dobře pracovat, vytvořit si s ní profesionální intenzivní vztah, ale zabránit závislému chování.

6. Diskuze

Dotazovaná souhlasí s názorem nejen mým, ale i názorem jiných odborníků, že dětská prostituce není a nemůže být dobrovolná. Dotazovaná tento názor dále rozvíjí tak, že pachatel využívá nezralost dítěte a pro dítě je zneužívání normalita. S dítětem je tak manipulováno a pachatel dítěti dává úplatu, např. peníze, sladkosti, elektroniku, oblečení. V leckteré literatuře se ale můžeme dočíst, že dětská prostituce se dělí na dobrovolnou a nedobrovolnou. (Vaníčková, 1997). Tento názor považuji za nepřesný; vysvětlení se věnuji v kapitole o dětské prostituci.

Dotazovaná uvádí, že k sociální práci s dětskými prostitutky patří také doprovázení na úřady a asistence. To jsem v literatuře nedohledala, ale literatura se zmiňuje o nutnosti doprovázení na policii, na výslechy a případně k soudu, protože může dojít k sekundární viktimizaci. (Vaníčková, 2007).

Traumaterapeutický přístup je uváděn jednak v odborné literatuře (Natal), a také dotazovanou. Řadí se k důležitým technikám sociální práce s dětskými prostitutky.

Streetwork je v odborné literatuře uváděn jako první kontakt s dětskými prostitutky. (Delaney and Cotterill, 2005), což potvrzuje také dotazovaná. Další metody, jež uvádí sociální pracovnice, s níž jsem rozhovor realizovala, jsou konfrontace, sexuálně pedagogické techniky, arteterapie, psychosociální poradenství, krizová terapie, preventivní práce. Sexuálně pedagogický přístup dále rozvíjí, tak, že se jedná o individuální práci, kdy se dítěti posiluje autonomie a schopnost rozhodovat sám za sebe.

Na základě kazuistiky klientky Julie je možné uvést výsledky šetření. Při analýze kazuistiky můžeme poukázat na jisté souvislosti s uvedenou teorií v první části práce. Julie měla narušený vztah s otcem a s matkou. Otec od rodiny odešel, když byla Julie malá a matka nebyla schopná se o Julii a její sourozence postarat. Rodičovskou roli museli zaujmout sourozenci. Dysfunkční rodina je uváděna jako jedna z příčin dětské prostituce. „*Výsledky jedné studie potvrzují, že rodinná dysfunkce a sy CAN (syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte) v osobní anamnéze dítěte jsou signifikantně častěji popisovány u dětí provozujících prostituci (87%) oproti kontrolní skupině dětí (61%).*“ (Cusick, 2002, sec. cit. in Vaníčková, str. 55, 2005). Z uvedené kazuistiky je možné také vyčíst, že Julie měla deficit v naplňování základních životních potřeb. Finanční situace rodiny nebyla dobrá, matka se snažila zajistit pouze tuto oblast a ostatním potřebám dítěte nevěnovala pozornost. Zanedbávání potřeb dítěte vede k psychické deprivaci, což je také jedna z příčin dětské prostituce. (Vaníčková, 2005). Dalším negativním faktorem v Juliině případě je nový partner matky a sexuální

zneužívání z jeho strany, kterému byla Julie vystavena. Zkušenost se sexuálním zneužitím v dětství je dle Vaníčkové dalším faktorem, který vede k dětské prostituci. Osobní zkušenost se sexuálním zneužitím v rodině a v nízkém věku u chlapců dle studií vede k sexuální agresii v dospělosti, naproti tomu sexuální zneužití v pubertě mimo rodinu vede k dráze prostituce. Dívky se zkušeností intrafamiliárního zneužití v dětství mají větší pravděpodobnost, že budou opět zneužity a ocitnou se v prostředí komerčního sexu. Dívky, zneužitě v pubertě a mimo rodinu jsou promiskuitnější a také se často dají na dráhu prostituce. (Vaníčková, 2005). Také dotazovaná uvádí, že dítě v obtížné rodinné situaci, žijící ve vyloučených lokalitách a v chudobě a dítě v prostředí sexuální, fyzického a psychického násilí, se může stát obětí prostituce. Ohroženým dítětem je také dítě se zkušeností s pobytem v ústavním zařízení. Jak jsem již uvedla výše, finanční situace rodiny byla špatná. Chudoba je jednou z příčin dětské prostituce. Konkrétně ekonomická chudoba a obzvláště v konfrontaci se světem bohatých, je jedním z důvodů, proč jsou děti vmanipulovány do prostředí sexbyznysu. Kombinace chudoby, zkušenosti se sexuálním zneužitím v dětství a marginalizace vedly Julii k tomu, že po útěku z domova ve 13 letech byla ve svém novém domově sexuálně zneužívána. Poté, co od této rodiny utekla, byla prodána do nevěstince. To vedlo k abúzu návykových látek, jenž je jedním z následků dětské prostituce a je velmi silně spojen s prostředím komerčního sexu. Drogová závislost poté vede k riziku, že bude obětí napojena na kriminální aktivity. (Vaníčková, 2005). Tak to bylo i s Julií, která byla později zneužita pro kriminální aktivity a při výpovědích na ni orgány pohlížely jako na pachatele a ne jako na oběť. Julie byla po útěku z domova objevena, až po třech letech, kdy po ní matka vyhlásila pátrání. Matka se poté bez vědomí dcery odstěhovala do jiné země. To potvrzuje tvrzení, že měla Julie vztah s matkou narušený. Když byla Julie umístěna v domově pro obtížně vychovatelné děti a později v domově pro ženy spojené s prostitucí, učila se interpretovat rizika a uznat vlastní autonomii. Vzhledem k marginalizaci, se kterou se oběti dětské prostituce setkávají, ale nebyla Julie schopná samostatně žít a opět se dostala do prostředí prostituce. Dalšími faktory byly nízké vzdělání a špatná kvalifikace a viktimizace Julie. Poté, co Julie otěhotněla, uvědomila si, že takto žít nechce. Dcera Tina byla Julii po porodu odebrána, ale později byla získána do péče jejího kuplíře, který jí mohl přes dceru vydírat. V této fázi je vidět, že je odchod z prostředí nuceného sexbyznysu velice těžký, a to nejen z důvodů, jež popisuje sociální pracovnice v uvedeném rozhovoru, tedy že dítě potřebuje intenzivní vztah a péči sociálního pracovníka, ale také proto, že kuplíř Julii vždy znovu unesl a nutil ji k

prostituci za hranicemi Německa, přičemž dceru Tinu držel u sebe a tím Julii mohl dále využívat. Až kontakt s organizací vedl k tomu, že Julie mohla z prostředí komerčního sexu skutečně uniknout. Pobyt v sídle organizace a později v bytě s dcerou, která byla z České republiky převezena do Německa, vedly k tomu, že se Julie mohla osamostatnit. Protože je ale viktimizována, neumí se o dceru vhodně postarat. Dcera od ní má dostatek citů, ale není vychovávána. Julie je navíc psychicky labilní.

Téma si dle mého zaslouží obsáhlejší zpracování a empirické šetření. Vhodné by bylo zaměřit se na práci s pachateli komerčního sexuálního zneužívání, neboť tato oblast je velice podceňovaná. Sama dotazovaná uvádí, že se touto oblastí nezabývají a v odborné literatuře jsem objevila pouze rozdělení pachatelů pro vyšetřování, konkrétně v práci René Milfaita *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Další zaměření bych doporučila především na zamezování dětské prostituci. Vzhledem k tomu, jak je ale tento problém globální a propojený s mnoha faktory a jinými sociálně-patologickými jevy, je to velice obtížné. Dětská prostituce probíhá dle dotazované skrytě a proto je velice těžké oběti i pachatele odhalit. A to je pouze jedna z příčin obtížného odhalení. Další příčiny uvádím výše, jedná se především o viktimizaci, traumatizaci a marginalizaci. Z uvedených výsledků a jejich interpretace bych doporučila spolupráci na makro i mikro úrovni. Z pohledu globálního je nutné se zaměřit na chudobu a sociální vyloučení, na přístup k dítěti a sexualitě. Pokud se lidé na dítě dívají pouze jako na objekt, který jim snadno vydělá peníze, není možné dětské prostituci a obecně vykořisťování dětí zamezit. Tato spolupráce je nutná na mezinárodní úrovni. Přestože existují dokumenty o právech dětí, dětská prostituce je stále palčivý problém. Pokud bychom se zaměřili na lokální pomoc, jedná se především o posilování rodičovských kompetencí, sexuální výchovu dětí, vzdělávání veřejnosti i odborníků. Do vzdělávání řadím také nutnost vzdělání policejních orgánů, tak, aby nedocházelo k sekundární viktimizaci. Zamezení vykořisťování dětí v prostituci je tedy úkolem politiků, diplomatů, orgánů kriminalistiky, sociálních pracovníků, učitelů, lékařů a také rodičů. Také dotazovaná uvádí, že je nutné dětem věřit, že je téma stále tabuizované, a že je nutná spolupráce mezi nestátní a státním sektorem. Sem se řadí také spolupráce mezi policií a sociálními pracovníky.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo předložit přehledovou studii o dětské prostituci. K dílčím cílům patří definice základních pojmů, zmapování současného stavu poznání v České republice, deskripce role sociálního pracovníka v práci s dětskými prostitutky. Dílčím cílem empirické části bylo předložení praktických znalostí o sociální práci s dětskými prostitutky, včetně návrhů odborníků na prevenci dětské prostituce. V diplomové práci předkládám teoretické poznatky o dětské prostituci a komerčním sexuálním vykořisťování dětí. Věnuji se také prevenci dětské prostituce. Ve druhé části byl uveden rozhovor se sociální pracovnící, jež pracuje s oběťmi dětské prostituce a kazuistika klientky organizace pro dětské prostitutky. Bylo uvedeno, jak se komerční sexuální zneužívání dělí, příčiny a následky dětské prostituce, jaké metody a techniky je vhodné použít, dále bylo představeno, jak vypadá sociální práce v praxi s dětskými prostitutky a jaká je dynamika sexuálního vykořisťování a jaké následky se objevují u konkrétní oběti. Nepovedlo se naplnit předpokládané rozhovory s odborníky. Na základě šetření je možné říct, že mezi hlavní příčiny patří ekonomická chudoba, dysfunkční rodina, zkušenost se sexuálním zneužitím v dětství a sociální vyloučení. Prostituční scéna je často spojena s drogovou scénou a kriminalitou. Oběti mohou být sekundárně viktimizovány, proto je hlavním cílem terciární prevence zabránit sekundární viktimizaci a recidivě. Sociální práce s oběťmi dětské prostituce je terénní a pobytová, skupinová i individuální. V rámci dalšího šetření bych ráda rozvinula práci s pachateli komerčního sexuálního vykořisťování. Přínosem diplomové práce je pro mě kapitola o sociální práci s dětskými prostitutky, neboť předkládá dobrý podklad pro sociální práci v praxi. V kombinaci s rozhovorem pak přináší kompilaci o sociální práci. Bylo by vhodné doplnit empirické šetření buď dalšími rozhovory, nebo kazuistikami. Přesto si myslím, že diplomová práce přináší vhodnou ilustraci tohoto jevu.

Seznam literatury

Prameny

Milfait, R.: *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Šance dětem, 2015. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelenho-k-diteti/komercni-sexualni-zneuživani-deti/pachatele-komercniho-sexualniho-zneuživani.shtml>

Milfait, R.: *Prostituce dětí a dětská pornografie*. Šance dětem, 2015. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelenho-k-diteti/komercni-sexualni-zneuživani-deti/prostituce-deti-a-detska-pornografie.shtml>

Vaničková, E.: *Dětská prostituce*. Grada Publishing, a.s.. Praha, 2005. ISBN 80-247-1138-9

Vaničková, E.: *Sexuální násilí na dětech*. Portál, s.r.o., Praha, 1999. ISBN 80-7178-286-6

Vaničková, E., Kloubek, M.: *Komerční sexuální zneužívání dětí. Manuál pro lékaře*. Česká společnost na ochranu dětí. Praha, 2006. ISBN 80-239-6471-2

Weiss, P.: *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing, a.s. Praha, 2005. ISBN 978-80-247-6327-9

Milfait, R.: *Komerční sexualizované násilí na dětech*. Portál, s.r.o. Praha, 2008. ISBN 978-80-7367-320-8

Ministerstvo vnitra České republiky: *Národní akční plán boje proti komerčnímu sexuálnímu násilí na dětech na období 2006 – 2008*. Praha, 2006.

International labour organization: *World report on Child labour. Economic vulnerability, social protection and the fight against child labour*. ILO. Geneva, 2013. ISBN 978-92-2-126235-0

Elektronické zdroje

Innocence Lost National Initiative: *Commercial sexual exploitation of Children: A fact sheet*. Innocence Lost Working Group, 2010. Dostupné z: http://www.missingkids.org/en_US/documents/CCSE_Fact_Sheet.pdf [cit. 2016-04-25]

Milfait, R.: *Prostituce dětí a dětská pornografie*. Šance dětem, 2015. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelého-k-dítěti/komerční-sexuální-zneužívání-dětí/prostituce-dětí-a-dětská-pornografie.shtml> [cit. 2016-05-10]

Cantwell, N.: *The work of social work in juvenile justice*. The United Nations Children's Fund, 2013. Dostupné z: http://www.unicef.org/ceecis/UNICEF_report_on_the_role_of_social_work_in_juvenile_justice.pdf [cit. 2016-05-10]

Cotterill, C., Delaney, S.: *Psychosocial rehabilitation of children who have been commercial sexual exploited*. Ecpat International, 2005. Dostupné z: http://www.ecpat.net/sites/default/files/rehab_self-study_eng.pdf [cit. 2016-04-03]

Bartoněk, J.: *Dětská prostituce*. E-bezpečí.cz, 2012. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sexting/482-dětská-prostituce> [cit. 2016-05-10]

Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky: *Komerční sexuální zneužívání dětí*. MPSV ČR, 2009. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/7289/KSZD.pdf> [cit. 2016-05-10]

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>, [cit. 2016-06-25]

Summary

In my diploma thesis I describe prostitution of youth, prevention of this phenomenon and social work with child prostitutes. I decide to write about this topic because of my interest in work with this target group. I find this topic to be overlooked, although it is a huge part of this world. This thesis is composed in six chapters, each of them dealing with different part of prostitution of youth. Chapter one briefly describes commercial sexual exploitation of children, child pornography and trafficking of children and closely describes prostitution of youth. Chapter one explains the forms of prostitution of youth and describes the victims of child prostitution. Chapter two explains prevention of child prostitution and is devoted to primary, secondary and tertiary prevention. Chapter two also presents references of experts. Chapter three focuses on social work with child prostitutes. Chapter three has subchapters that contains method of social work with child prostitutes, therapy of the victims and other possibilities of social work with child prostitutes. Chapter three also examines examples of organization, that focuses on social work with child prostitutes. On those examples in this chapter, I present properly methods and techniques of social work with child prostitutes. In chapter four, I present an interview with a social worker from consultancy for child prostitutes and case study of girl, who was a victim of child prostitution. Conclusions are drawn in chapter five. The six and last chapter focuses on discussion of the conclusions and the theory that has been presented in the first part of the thesis. The chosen methodology of elaboration was a analysis of documents, analysis of the interview and the case study, explanation and induction.

The outcome of the research is only illustrative. The outcome brings a look on a case of a girl as young prostitute and answer some questions that are presented in the interview. The conclusions present interconnection of a theory and real case.